

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

Bakalářská práce

Alice Navrátilová

Historický vývoj právní úpravy vysokého školství po roce 1945

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

V Olomouci dne

---

vlastnoruční podpis autora

Poděkování

Děkuji JUDr. Zdence Novákové, Ph.D. za odborné vedení, cenné rady, pomoc, trpělivost a ochotu, které mě poskytla v době zpracování mé bakalářské práce.

OBSAH

1 ÚVOD.....	6
2 POJMOVÝ APARÁT - ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE	7
2.1 Vysoká škola	7
2.1.1 Veřejná vysoká škola.....	7
2.1.2 Soukromá vysoká škola.....	10
2.1.3 Státní vysoká škola	11
2.2 Akademická obec vysoké školy	11
2.3 Právní úprava.....	12
3 HISTORICKÝ VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ.....	15
3.1 Období od středověku do roku 1944	15
3.2 Období let 1945 – 1958	17
3.2.1 Vznik vysokých škol v prvních letech po válce	23
3.2.2 Vysoká škola politická a sociální v Praze a Vysoká škola sociální v Brně.....	24
3.2.3 Vzdělávání učitelů	25
3.3 Období let 1959 – 1989	27
3.3.1 Universita 17. listopadu.....	30
3.3.2 Vzdělávání učitelů	32
3.4 Období od roku 1990 do současnosti	33
4 ZÁVĚR.....	38
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	39
SEZNAM ZKRATEK	47

1 ÚVOD

Vysoké školy jsou od svého počátku jádrem kulturní, vědecké, výzkumné a vzdělávací činnosti. Už od dob antiky to byla centra nejvyšší vzdělanosti. Tato skutečnost přetrvává i do dnešních dob. Toto je především hlavní důvod, proč jsem si zvolila vysoké školství.

Cílem této práce je na základě prostudované literatury uvést, jaké právní normy upravovaly vysoké školy od roku 1945. Vliv, dopady těchto právních norem spolu s historickými událostmi na vysoké školství.

Dílčím cílem je osvětlit vznik vzdělávání pedagogů od roku 1945, základní terminologii vyskytující se ve vysokém školství a v právní úpravě.

Rok 1945 je vybrán z toho důvodu, že až od této doby lze datovat novodobou historii vysokých škol, jejíž znaky ovlivňují současnost.

K účelu této bakalářské práce je vybrána metoda analýzy dokumentů. Jedná se o analýzu jakýchkoliv dokumentů, které nebyly vytvořeny za účelem daného výzkumu. Záznamem mohou být psané dokumenty nebo také materiální stopy lidského chování (Disman, 2002, s. 124). Konkrétně obsahová analýza, která je kvantitativní, objektivní analýza sdělení jakéhokoliv druhu. Obsahová analýza se může zabývat právě tak obsahem sdělení, jako jeho formou, autorem i adresátem takového sdělení (Disman, 2002, s. 168).

Bakalářská práce je rozdělena na několik částí. První představuje úvod, druhá část vysvětluje základní terminologii v rámci vysokého školství a právní úpravy, třetí uvádí historický vývoj právní úpravy a čtvrtá je samotný závěr.

2 POJMOVÝ APARÁT - ZÁKLADNÍ TERMINOLOGIE

V rámci vzdělávací soustavy **vysoké školy** představují nejvyšší bod. Jsou to sídla vědecké, kulturní, sociální, ekonomické a vzdělanostní činnosti (Česko, 1998, §1). Spolu s vyššími odbornými školami patří mezi terciální vzdělávání dle Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání - ISCED 97. To tedy znamená, že vysokoškolské vzdělání je na úrovni ISCED 5A a 6. S tím souvisí, že vysoké školy uskutečňují různé typy studijních programů. Úroveň ISCED 5A odpovídá bakalářský studijní program, magisterský studijní program také spolu s magisterským studiem navazujícím na bakalářský a nakonec další vzdělávání po ukončení vysoké školy, směřující k udělení titulu. Úroveň ISCED 6 odpovídá doktorský studijní program (Adámek, 2012, s. 26-28).

2.1 Vysoká škola

Vysoké školy vystupují jako právnické osoby. Na vysokých školách se nezakládají politická hnutí nebo politické strany (Česko, 1998, §2).

Vysoké školy lze klasifikovat různými způsoby. Jedním způsobem jsou vysoké školy univerzitního nebo neuniverzitního typu. Druhým typem je dělení vysokých škol na veřejné, soukromé nebo státní (Česko, 1998, §2).

Univerzitní vysoké školy v současnosti uskutečňují magisterské a doktorské studijní programy, mohou také bakalářské studijní programy (Česko, 1998, §2). Samotný původ slova univerzita lze vidět v období 12. – 14. století. Vysoké učiliště v této době spojovalo učitele i žáky v jeden sbor, toto bylo označováno slovy „*universitas magistrorum et scholarium* nebo *schola universalis* či *prostě universitas (spojení věd)*“ (Štverák, 1987, s. 33).

Neuniverzitní vysoké školy nyní uskutečňují bakalářské studijní programy, oproti univerzitním vysokým školám se nečlení na fakulty (Česko, 1998, §2).

2.1.1 Veřejná vysoká škola

Veřejná vysoká škola se zřizuje a zrušuje zákonem. Je samosprávná (např. ve věcech vnitřní organizace, organizaci studia, rozhodování o právech a povinnostech studentů, hospodaření, nakládání s majetkem, určení výše poplatků apod.), s tím také souvisí to, že veřejná vysoká škola si stanovuje svoje vlastní předpisy, má samosprávné akademické orgány (akademický senát, rektor, vědecká rada a disciplinární komise) a další orgány (správní rada a kvestor) (Česko, 1998, §6 – 7).

Mezi vnitřní předpisy veřejné vysoké školy patří statut, volební řád a jednací řád akademického senátu, jednací řád vědecké rady, řád výběrového řízení, studijní řád, stipendijní řád, zkušební řád, disciplinární řád, vnitřní mzdový předpis a další předpisy. Statut veřejné vysoké školy by měl především obsahovat název, sídlo a typ vysoké školy, dále také možné právní předchůdce, jakým způsobem se přijímají studenti a studují cizinci, vymezení studijních programů, organizační struktury, poplatků, pravidel pro užívání insignií a obřadů konajících se v akademické obci a hospodaření (Česko, 1998, §17).

„Akademický senát veřejné vysoké školy je jejím samosprávným zastupitelským akademickým orgánem.“ Členové akademického senátu sestávají z členů akademické obce, v tajných volbách je volí členové akademické obce. Akademický senát obsahuje nejméně jedenáct členů, jednu třetinu až jednu polovinu z členů tvoří studenti. Počet členů, způsob jejich volby a volby předsedy určují vnitřní předpisy veřejné vysoké školy. Funkční období je tříleté. Členství je neslučitelné s funkcí rektora, prorektora, děkana a proděkana. Působnost akademického senátu je široká, např. rozhoduje o zřízení vysoké školy, schvaluje výroční zprávu, podmínky pro přijetí ke studiu, rozpočet a vnitřní předpisy (Česko, 1998, §8 – 9).

Rektor stojí v čele veřejné vysoké školy. Je jmenován, na návrh akademického senátu prostřednictvím Ministra školství, mládeže a tělovýchovy a prezidentem republiky. Funkční období je tříleté, mohou být maximálně dvě po sobě. Rektora zastupují prorektoři (Česko, 1998, §10).

Vědecká rada veřejné vysoké školy projednává dlouhodobý záměr, schvaluje studijní programy, má působnost v habilitačních řízeních a v řízeních ke jmenování profesorem. Předsedou je rektor, který jmenuje a odvolává další členy vědecké rady. Jedna třetina nebo více členů nesmí být z akademické obce (Česko, 1998, §11 – 12). Na některých veřejných vysokých školách se vědecká rada nazývá uměleckou radou, na neuniverzitních veřejných vysokých školách akademickou radou (Česko, 1998, §7).

Disciplinární komise veřejné vysoké školy řeší disciplinární přestupky studentů, kteří nejsou zapsáni na žádné z fakult, v opačném případě se nezřizuje. Členy jmenuje rektor z členů akademické obce, polovinu tvoří studenti. Funkční období jsou dva roky (Česko, 1998, §13).

Správní rada veřejné vysoké školy dává písemný souhlas k právním úkonům veřejné vysoké školy ve věcech koupi nebo převodu nemovité a movité věci, zřízení věcného břemene, založení jiné právnické osoby. Správní rada se také vyjadřuje k rozpočtu, výroční zprávě a k dlouhodobému záměru. Má nejméně devět členů, členy jmenuje a odvolává Ministr školství, mládeže a tělovýchovy z řad osob státní správy, územní samosprávy a veřejného

života. S tím také souvisí fakt, že členové nesmí být zaměstnanci vysoké školy. Funkční období je šest let (Česko, 1998, §14 – 15).

Kvestor se zabývá hospodařením veřejné vysoké školy a řídí vnitřní správu. Je jmenován a odvoláván rektorem (Česko, 1998, §16).

Veřejná vysoká škola disponuje vlastním rozpočtem, na základě kterého zřizuje několik druhů fondů (rezervní fond, fond reprodukce investičního majetku, stipendijní fond a fond odměn). Ke své činnosti kromě rozpočtu také potřebuje mít svůj majetek (Česko, 1998, §18 – 19).

Veřejná vysoká škola má možnost se dělit na fakulty, vysokoškolské ústavy, jiná pracoviště nebo účelová zařízení (Česko, 1998, §22).

Fakulta, jako součást veřejné vysoké školy, zřizuje nebo také zrušuje akademický senát veřejné vysoké školy na návrh rektora. Fakulta je samosprávná, tudíž má možnost používat vlastní akademické insignie, uskutečňovat vlastní akademické obřady a studijní programy, volit si své orgány a vnitřní předpisy (Česko, 1998, §23).

Mezi práva, která fakulta má, patří např. tvorba vlastních studijních programů, konání habilitačních řízení a řízení ke jmenování profesorem, nakládání s finančními prostředky, organizace fakulty nebo vědecká činnost (Česko, 1998, §24).

Vnitřní předpisy obsahují statut fakulty, studijní řád, zkušební řád, stipendijní řád, volební řád, jednací řád akademického senátu fakulty, jednací řád vědecké rady fakulty a disciplinární řád (Česko, 1998, §33).

Fakulta sestává z akademické obce fakulty, kterou tvoří pracovníci fakulty a studenti fakulty. Má celkem čtyři samosprávné orgány, je to akademický senát fakulty, děkan, vědecká rada fakulty a disciplinární komise fakulty. Dále na fakultě působí tajemník (Česko, 1998, §25).

„Akademický senát fakulty je jejím samosprávným zastupitelským akademickým orgánem.“ Má několik pravomocí, např. rozhoduje o zřízení nebo také sloučení či zrušení fakultních pracovišť, schvaluje rozpočet, vnitřní předpisy, podmínky pro přijetí ke studiu, schvaluje v oblasti jmenování nebo odvolání členy vědecké rady fakulty a disciplinární komise fakulty. Obsahuje nejméně devět členů, z toho jednu třetinu tvoří studenti. Členství je neslučitelné s některými funkcemi (rektora, prorektora, děkana a proděkana). Volby jsou tajné a přímé, funkční období trvá tři roky (Česko, 1998, §26 – 27).

Děkan stojí v čele fakulty, je jmenován rektorem na návrh akademického senátu fakulty. Funkční období je tříleté, může jít maximálně dvakrát po sobě u té samé osoby. Děkana zastupují proděkani, které jmenuje a odvolává (Česko, 1998, §28).

Vědecká rada fakulty schvaluje studijní programy, má působnost v habilitačních řízeních a řízeních ke jmenování profesorem, projednává dlouhodobý záměr. Členy jmenuje a odvolává děkan, z toho třetina členů nesmí být z akademické obce veřejné vysoké školy. Předsedou je děkan (Česko, 1998, §29).

Disciplinární komise fakulty řeší disciplinární přestupky studentů fakulty. Členové spolu s předsedou jsou jmenováni děkanem, skládá se pouze z členů akademické obce fakulty, z toho polovinu tvoří studenti. Funkční období je dvouleté (Česko, 1998, §31).

Tajemník se zabývá vnitřní správou a hospodařením fakulty. Je jmenován a odvoláván děkanem (Česko, 1998, §32).

Vysokoškolský ústav má širokou působnost, týká se vědecké, umělecké, výzkumné, vývojové, tvůrčí činnosti, nebo také uskutečňování studijních programů. O zřízení nebo zrušení rozhoduje akademický senát veřejné vysoké školy na návrh rektora. Ředitel, který je v čele ústavu, je jmenován a odvoláván rektorem. Mezi pravomoci ředitele vysokoškolského ústavu patří jmenování vědecké rady nebo umělecké rady, a v případě neuniverzitní veřejné vysoké školy akademické rady (Česko, 1998, §34).

Jiná pracoviště na veřejných vysokých školách jsou zřizována pro účel vědecké, výzkumné, vzdělávací, vývojové, umělecké a tvůrčí činnosti (Česko, 1998, §22).

Účelová zařízení jsou zřizována na veřejných vysokých školách pro kulturní, sportovní, stravovací a ubytovací činnost členů akademické obce a pro zajištění provozu školy (Česko, 1998, §22).

2.1.2 Soukromá vysoká škola

Soukromá vysoká škola vystupuje jako právnická osoba, které Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy udělilo státní souhlas. Je nutné, aby právnická osoba byla zapsána, buď v obchodním rejstříku, nebo v některém jiném. Žádost, která se podává k udělení státního souhlasu, musí obsahovat určité náležitosti. Mezi ně např. patří název, sídlo a typ vysoké školy, statutární orgán, právní forma, dlouhodobý záměr, studijní programy, rozpočet nebo vnitřní předpisy. Pokud některé náležitosti jsou nesprávně uvedeny a nejsou odstraněny v dané lhůtě, státní souhlas není vydán. Je nutné, aby soukromá vysoká škola po udělení státního souhlasu nejpozději do dvou let zahájila činnost (Česko, 1998, §39 – 40).

Organizace soukromé vysoké školy vychází z vnitřních předpisů. Stejně tak i postavení členů akademické obce. Pro tyto vnitřní předpisy soukromé vysoké školy platí stejné podmínky jako pro předpisy veřejné vysoké školy (Adámek, 2012, s. 40).

Soukromá vysoká škola tedy má rektora, prorektory, akademický senát, disciplinární komisi, správní radu a dále orgány, které si soukromá vysoká škola tvoří sama na základě vnitřních předpisů.

Soukromá vysoká škola má povinnost si sama zajistit finanční prostředky, pouze v případě, že vystupuje jako obecně prospěšná společnost, má možnost žádat o dotace (Česko, 1998, §40). Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy může poskytnout dotaci na stipendia všem soukromým vysokým školám bez rozdílu (Adámek, 2012, s. 40).

2.1.3 Státní vysoká škola

Státní vysoké školy se dělí na vojenské a policejní.

Vojenské vysoké školy jsou zde především pro vzdělávání členů ozbrojených sil. Jsou financovány ze státního rozpočtu z kapitoly Ministerstva obrany. Postup pro přijímání studentů se řídí požadavky Ministerstvem obrany (Česko, 1998, §94 – 95).

Policejní vysoké školy vzdělávají členy Policie České republiky. Jsou financovány ze státního rozpočtu z kapitoly Ministerstva vnitra. Podmínky pro přijetí se řídí požadavky Ministerstva vnitra (Česko, 1998, §94 – 95).

Oba dva tyto typy státních vysokých škol mohou spolupracovat s veřejnými vysokými školami v oblasti magisterského nebo doktorského studijního programu. Musí vést matriku svých studentů. Ministerstva podávají návrh na jmenování nebo odvolání rektora prezidentovi republiky, rozhodují o zřízení nebo zrušení fakulty, nebo také ve věcech platu rektora. Registruje vnitřní předpisy, poskytuje stipendia (Česko, 1998, §95).

Organizace státních škol je podobná veřejným vysokým školám. V čele stojí rektor, zastoupený prorektorem, v hospodářských záležitostech kvestorem. Dělí se na fakulty, kde v čele je děkan zastoupený proděkany a děkanský úřad řídí tajemník. Fakulty se dále dělí na katedry.

2.2 Akademická obec vysoké školy

Akademická obec vysoké školy představuje všechny akademické pracovníky vysoké školy spolu se studenty. S tímto také souvisí **akademické svobody a akademická práva**, která představují např. svobodu vědy, svobodu výuky, svoboda volby zaměření studia, právo učit se, právo volit zastupitelské akademické orgány, právo mít své vlastní akademické insignie a využívat a pořádat akademické obřady (Česko, 1998, §3 – 4).

Akademičtí pracovníci jsou všichni zaměstnanci vysoké školy, kteří vykonávají vědeckou, výzkumnou, vývojovou, pedagogickou, uměleckou a tvůrčí činnost. Pod tímto

pojmem jsou obsaženi profesori, docenti, odborní asistenti, asistenti, lektoři a další pracovníci, kteří se podílejí na pedagogické činnosti. Na vysoké škole vystupují jako učitelé.

Z důvodu složitosti řízení a nejvyšší možnosti získání akademického titulu je zde uvedeno, kdo je docent a profesor.

Docentem se stává ten uchazeč, který úspěšně absolvuje habilitační řízení. Toto řízení se skládá z habilitační práce, její obhájení a především předchozí praxe, jak vědecké, tak pedagogické. Docenta jmenuje rektor (Česko, 1998, §71 – 72).

Profesorem se může stát uchazeč, který již byl habilitován, tedy je docentem. Pokud uchazeč splňuje všechny podmínky, je sestavena hodnotící komise, která o výsledku rozhodne. Profesora jmenuje prezident republiky na základě návrhu vědecké rady vysoké školy, který je podán prostřednictvím Ministra školství, mládeže a tělovýchovy (Česko, 1998, §73 – 74).

Protože součástí akademické obce kromě učitelů jsou také studenti, je zde uvedeno, o koho se jedná.

Studentem se osoba stává dnem zápisu do studia a přestává být studentem dnem ukončení studia. Student má svá práva a povinnosti. Mezi práva patří např. možnost výběru studijního předmětu, konat zkoušky z daných předmětů, získat po splnění podmínek stipendium. Student má povinnost např. hlásit změnu adresy pro doručování, dodržovat vnitřní předpisy a platit poplatky (Česko, 1998, §61 – 63).

2.3 Právní úprava

„Vymezením předmětu právní úpravy se rozumí vymezení společenských vztahů, které mají být zamýšleným právním předpisem upraveny.“ Existují dva druhy zákonné právní úpravy, a to parciální právní úprava a kodifikace (Knapp, 1995, s. 111). **Kodifikace** znamená koncentrace právních norem v rozsáhlém zákoně, ten se nazývá zákoník neboli kodex (Nováková, 2007, s. 12). **Parciální právní úprava** je pravidlem, používá se tam, kde se nejedná o úpravu rozsáhlých rozměrů (Knapp, 1995, s. 112). Ve vysokém školství lze tuto parciální právní úpravu vidět v zákoně o vysokých školách, který nepředstavuje koncentraci všech právních norem v zákoníku.

Společenské vztahy lze změnit vydáním nového právního předpisu, změnou dosavadního právního předpisu (novelizací) a zrušením dosavadního právního předpisu (derogace) (Knapp, 1995, s. 113).

S tímto také souvisí potřeba definovat, co je to právní norma nebo právní předpis. *„Právní norma je obecně závazné pravidlo chování, které je vyjádřeno zvláštní, státem uznanou*

formou za pramen práva a jehož zachování je státní mocí vynutitelné.“ (Nováková, 2007, s. 21) *”Je základním elementem příslušného právního systému.“* (Gerloch, 2009, s. 34) *”Součástí právní normy jsou sankce za její nesplnění.“* (Nováková, 2007, s. 21).

S přihlédnutím k Ústavě ČR existují **tři stádia** legislativního procesu, jedná se o zjištění potřeby právní úpravy (potřeba sociální regulace), vznik legislativního záměru (vznik politickosprávní představy) a realizace legislativního záměru (Knapp, 1995, s. 109 – 110).

Po stádiu realizace legislativního záměru je právní norma postoupena dle našeho právního řádu do Parlamentu. Parlament se dělí na dvě komory: Poslaneckou sněmovnu a Senát dle čl. 15 odst. 2 Ústavy ČR ve znění pozdějších předpisů. Z Ústavy ČR dále plyne, že dle čl. 41 odst. 1 návrhy zákonů se nejdříve podávají Poslanecké sněmovně a poté dle čl. 45 je návrh zákona, se kterým Poslanecká sněmovna vyslovila souhlas předán Senátu. K přijetí je třeba souhlasu nadpoloviční většiny přítomných poslanců nebo senátorů dle čl. 39 odst. 2 Ústavy ČR. Samotným jednáním o návrzích zákonů v Poslanecké sněmovně se zabývá § 86 až § 100 zákona č. 90/1995, o jednacím řádu Poslanecké sněmovny ve znění pozdějších předpisů. Podobně se touto problematikou v Senátu zabývá § 98 až § 112 zákona č. 107/1999, o jednacím řádu Senátu ve znění pozdějších předpisů. Oproti tomu vztahy mezi souhlasy nebo nesouhlasy s přijetím návrhu zákona mezi komorami se zabývá čl. 46 až čl. 48 Ústavy ČR ve znění pozdějších předpisů. Pokud Parlament návrh zákona přijme, je předložen k podpisu předsedovi Poslanecké sněmovny, prezidentovi republiky a předsedovi vlády. Prezident republiky má právo suspenzivního veta (může přijatý návrh zákona Poslanecké sněmovně vrátit). Jestliže Poslanecká sněmovna na přijatém návrhu zákona kvalifikovanou většinou všech svých poslanců nesetrvá, platí, že přijatý návrh zákona nebyl přijat. Pokud Poslanecká sněmovna přehlasuje kvalifikovanou většinou všech svých poslanců veto prezidenta, je zákon přijat. Tyto vztahy mezi prezidentem republiky a Poslaneckou sněmovnou řeší čl. 50 Ústavy ČR ve znění pozdějších předpisů (Knapp, 1995, s. 163).

Právní norma je platná, pokud při její tvorbě byly splněny všechny náležitosti, byla vydána státním orgánem a byla řádně vyhlášena. Vyhlášením se stává součástí právního řádu dnem publikování právní normy ve Sbírce zákonů. *„Datum platnosti je uvedeno v záhlaví.“* (Nováková, 2007, s. 23). Způsob vyhlášení je definován v čl. 52 Ústavy ČR ve znění pozdějších předpisů (Knapp, 1995, s. 163).

„Účinnost právní normy znamená, že z ní jejím adresátům vznikají práva a povinnosti. Předpokladem účinnosti právní normy je její platnost.“ Právní norma tedy může nabýt účinnosti nejdříve v den, kdy se stala platnou (v den, kdy byla vyhlášena) (Knapp, 1995, s.

164). V posledním ustanovení právní normy je uvedeno datum, odkdy je norma účinná. Pokud toto datum není uvedeno, je stanovené, že právní norma se stává účinnou patnáctý den po vyhlášení (Gerloch, 2009, s. 87).

3 HISTORICKÝ VÝVOJ PRÁVNÍ ÚPRAVY VYSOKÉHO ŠKOLSTVÍ

3.1 Období od středověku do roku 1944

Základy trojstupňového systému vzdělání, které v různých přeměnách jsou vidět do současnosti (dělení na základní, střední a vysoké školy), jsou patrné v období středověku. Karolinské reformy v této době vzdělání rozdělily do tří cyklů, které na sebe vzájemně navazovaly. První cyklus poskytoval „*elementární vzdělání (obsahovalo zpěv, čtení, psaní, základy gramatiky a computus paschalis*“ (vypočítávání pohyblivých svátků)). Druhý cyklus obsahoval artistickou přípravu (trivium „*(gramatika, rétorika, dialektika)*“ a kvadrivium „*(aritmetika, geometrie, astronomie, hudba)*“). Třetí cyklus představoval teologické školení „*(úvod do studia výkladu bible, kazatelství, liturgika, katecheze)*“ (Štverák, 1987, s. 27 – 29).

Ve stejném období, tedy ve středověku, vznikly první univerzity (Boloňa, Neapol, Salamanca, Oxford, Cambridge, Paříž). Jak již bylo řečeno, slovo universitas znamená spojení věd. Univerzity sdružovaly učitele a žáky, vystupovaly jako autonomní korporace, měly vlastní správu, finanční prostředky a soudní jurisdikci. Dále vznikla univerzita v Praze (1348), Krakově (1364), Vídni (1365), Heidelbergu (1385), Bratislavě (1465) (Štverák, 1987, s. 33).

Univerzita v Praze v době zřízení obsahovala studium na čtyřech fakultách – artistické, medicínské, právnické a teologické. Už v čele této univerzity stál rektor a v čele fakult stáli děkani (Štverák, 1987, s. 33). V roce 1409 Dekret kutnohorský zapříčinil, že z univerzity odešli studenti i profesori jiných národností a rektorem se stal mistr Jan Hus. Bojem mistra Jana Husa a angažovaností univerzity v náboženských sporech zapříčinilo, že univerzita byla roku 1416 zrušena. V polovině 15. století byla částečně obnovena (Schubert, 1986, s. 58 – 59). V roce 1566 vznikla nejdříve jako akademie, později v roce 1573 jako jezuitská, další vysoká škola, a to v Olomouci (Hoffmannová, 2009, s. 26). Od poloviny 16. století se stala pražská univerzita centrem humanismu, kdy na ní působili humanističtí profesori (Řehoř Pražský, Martin Bacháček, Matouš Kolín nebo Jan Campanus Vodňanský) (Strogoň, 1986, s. 70). Postupem času byla v roce 1609 zrušena, aby roku 1621 mohla být obnovena jezuiti a tři roky později sloučena s jezuitskou akademií. Tato situace trvala až do roku 1773, kdy byl jezuitský řád zrušen (Štverák, 1987, s. 33). První technická vysoká škola ve střední Evropě vznikla v roce 1717, která se dnes nazývá České vysoké učení technické v Praze (Mokošín, 1996, s. 6).

Od těchto let probíhaly Tereziánské reformy a na ně navazovaly Josefínské reformy, které se týkaly reformy vyučovacího systému a vzdělávací soustavy. Thunova reforma v letech 1848 – 1850 stanovila právní rámec vysokých škol. Vše bylo dáno zákonem o organizaci univerzit z 30. 9. 1849, disciplinárním řádem z 13. 10. 1849 a všeobecným studijním řádem z 1. 10. 1850. Univerzity tímto získaly určitou míru samosprávy, byly transformovány v korporace, nicméně byly financovány ze státních zdrojů a výuka probíhala v souladu s pravidly katolické církve. Církev měla v tomto nadvládu do roku 1867 (Hoffmannová, 2009, s. 17 – 18). Od roku 1873 se podmínkou pro přijetí ke studiu na vysokých školách stala maturita (Hoffmannová, 2009, s. 153). Pro období před 1. světovou válkou platila sbírka Die Österreichischen Universitätsgesetze. V období první republiky platily Předpisy pro vysoké školy Republiky československé. V oblasti pracovněprávních předpisů měl význam zákon č. 9/1919 Sb., ze dne 18. 2. 1919, o služebním poměru učitelů vysokoškolských, který stanovil podmínky pro jmenování vysokoškolských profesorů a pro jejich činnost (Pulec, 2012, s. 125). Další důležitý je zákon č. 28/1922 Sb., ze dne 19. 1. 1922, o zřizování a zařizování vysokých škol, upravuje postup zřizování státních vysokých škol a fakult. Bohužel pro celé období první republiky se nepodařilo stanovit základní pravidla legislativního postupu pro přijímání právních norem pro vysoké školy (Pulec, 2012, s. 126 – 127). Na počátku 20. století v Praze vznikla Karlova univerzita a z původní Karlo – Ferdinandovy se stala Německá univerzita v Praze. V tomto období lze vidět i postup ve zrovnoprávnění žen, kdy v roce 1925 byla jako první žena v Československé republice habilitována docentka Filozofické fakulty Univerzity Karlovy – Milada Paulová. První univerzitní profesorkou se stala Božena Kuklová – Štúrová v roce 1934, profesorka vnitřního lékařství na Komenského univerzitě v Bratislavě (Hoffmannová, 2009, s. 201 – 202). Z období 1935-1936 byla snaha o reformu právnického studia, která se nenaplnila. V letech 1923-1939 byla také snaha o reformu lékařského studia, ale opět se tak nestalo (Pulec, 2012, s. 128 – 131) Zlom nastal 17. 11. 1939, kdy všechny české vysoké školy byly uzavřeny, nejdříve na tři roky, ve výsledku až do osvobození v roce 1945 (Hoffmannová, 2009, s. 201 – 203).

V období okupace zpracovala Plánovací komise revolučních lékařů Návrh na reformu studia lékařství, který vznikl v těsné souvislosti s Návrhem na novou úpravu veřejného zdravotnictví. Návrh požadoval vyplácení státního studentského platu všem vysokoškolským studentům bez rozdílu a všem studentům má být umožněno bydlení na kolejích. Po osvobození byl tento návrh splněn aspoň z části v systému státních stipendií (Pulec, 2012, s. 134 – 135).

3.2 Období let 1945 – 1958

Na počátku května 1945 válka skončila, to znamenalo počátek pro české vysoké školy, které v době války byly uzavřeny. Od roku 1945 se české vysoké školy postupně otevíraly. Veškerá struktura, právní předpisy byly obnoveny do předválečného stavu, resp. byla snaha o toto obnovení, ačkoliv bylo zřejmé, že předválečná situace už nenastane. Znovuotevření škol a dále také zavření německých a maďarských vysokých škol uváděl Košický vládní program. České vysoké školy byly po válce zničené, jak po materiální stránce, tak po vědecké. Velký počet učitelů nebylo mezi živými, noví učitelé se nemohli zúčastnit habilitačních a profesorských řízení (Pulec, 2012, s. 9 – 11, 15).

V roce 1945 bylo vydáno vládní nařízení č. 9/1945 Sb., ze dne 25. 5. 1945, o přechodných opatřeních na vysokých školách. Znamenal zavedení přechodných studijních úlev (odstranění duplicity státních zkoušek a rigoróz, omezení rozsahu zkušební látky, zavedení dílčích zkoušek) (Pulec, 2012, s. 137) a dále také to, že právní poměry českých vysokých škol se řídí předpisy platnými k datu 29. 9. 1938. Ministerský výnos z 12. 6. 1945 stanovil, že se neuznává doba studia a zkoušky na německých, maďarských a slovenských vysokých školách v době okupace a uzavření českých vysokých škol. Prezident republiky svým dekretem ze dne 18. 10. 1945 stanovil, že německé vysoké školy na českém území jsou zrušeny, a to zpětně k 17. 11. 1939 (Hoffmannová, 2009, s. 305).

V oblasti práv a povinností studentů lze pro poválečnou dobu mluvit o čestných soudech (dle pokynů MŠO, čj. 22.434/45 – V/1 z 7. 6. 1945 pro posuzování národní a politické spolehlivosti posluchačů českých vysokých škol, na tyto pokyny navazovaly nové směrnice čj. A 147.057/46 z 10. 9. 1946 pro posuzování národní a politické spolehlivosti posluchačů vysokých škol v Čechách, na Moravě a ve Slezsku). Byly to odvolací instance z rozhodnutí fakultních vyšetřujících komisí. Byly zřízeny dva, pro vysoké školy v Čechách v Praze, pro vysoké školy na Moravě v Brně. Čestný soud se skládal z předsedy, dvou místopředsedů a dalších čtrnácti členů, z nichž jednu polovinu tvořil Svaz vysokoškolského studentstva a druhou polovinu Ústřední rada odborů z řad učitelů. Provinění byla dle ministerské směrnice členěna na dvě části, ale ve výsledku se jednalo o provinění jediné, a to o studium na německých nebo maďarských školách za dob války a provinění proti Československému státu a národu. Čestné soudy byly zrušeny dle výnosu MŠO, č. A – 104.933/47 – V/1 ke dni 4. května 1947 (Pulec, 2012, s. 72, 74).

V roce 1946 schválila školská komise KSČ reformu studia na přírodovědeckých fakultách. Studium mělo být rozděleno na větev učitelskou a vědeckou. V prvních dvou letech měl být

obsah studia shodný pro obě větve (Pulec, 2012, s. 141 – 142). V létě 1946 na postu ministra školství vystřídal Zdeňka Nejedlého Jaroslav Stránský. S ním také souvisí budoucí zákon o vysokých školách. Předložil vysokým školám rozsáhlý soubor otázek týkajících se všech oblastí života vysokých škol (výnos ministerstva školství č. A 234.001/46-v/1a, ze dne 12. 11. 1946, novelizace a jednocení právních předpisů na vysokých školách). S tímto se začal objevovat problém, protože techniky a další vysoké školy se považovaly za ústavy státní. Univerzity se, s odvoláním na nálezy Nejvyššího správního soudu č. 15.040/22 ze dne 24. 10. 1922, považovaly za „*právní útvary povahy hybridní s výraznými rysy korporativní, samosprávné povahy*“ (Pulec, 2012, s. 142 – 144).

Vládní nařízení č. 14/1947 Sb., ze dne 14. 2. 1947, o státních zkouškách a o přísných zkouškách doktorských na fakultách věd právních a státních, zavádí dílčí zkoušky jako regulérní formu právnických státních zkoušek a rigoróz. Zavedení dílčích zkoušek při právnických státnicích a rigorózech se stalo prvním krokem k reformě právnických studií po roce 1948 (Pulec, 2012, s. 138 - 139).

Důsledkem politického zvratu v únoru 1948 (Hoffmannová, 2009, s. 306) v ten samý rok vznikly na vysokých školách akční výbory, což byly nástroje nastupujícího totalitního režimu a staly se vykonavateli vysokoškolské politiky KSČ. S tím souvisí i prověřkové akce, kdy největší se stalo tzv. Přešetření studijního prospěchu posluchačů vysokých škol z let 1948-1949 (Pulec, 2012, s. 85, 95). Stejně tak probíhaly čistky v řadách profesorů a zaměstnanců vysokých škol, kdy největší byly na společenskovědních školách, než na technických (Pulec, 2003, s. 17).

Z roku 1948 pochází návrh programu KSČ pro vědu a vysoké školy, ten se zabýval posílením vědecké práce a výzkumu na vysokých školách, měla být zřízena státní stipendia, nová akademická hodnost magistra věd jako předstupně hodnosti doktorské. Měly být zřizovány badatelské ústavy a laboratoře a tím i Československá akademie věd. V ten samý rok KSČ vytvořil ještě program Některé otázky školské politiky. Ten předpokládá odstranění maturity jako podmínky pro přijetí ke studiu na vysoké škole a počítal se zřízením přípravných kurzů, které již ten samý rok vznikly jako první internátní státní kurzy pro přípravu pracujících na vysoké školy mimo vysokoškolská centra. Tento program se stal základem pro nově vznikající zákon o vysokých školách z roku 1950. V ten samý rok byl vydán výnos MŠO č. A 113.969-V ze dne 29. 5. 1948, zápis na vysokých školách a také výnosy MŠO, které se zabývají předběžnými studijními a zkušebními řády pro I. ročník reformovaného lékařského, právního, přírodovědeckého, filozofického směru, pedagogických fakult a technického směru (č. A 183.778/48-V/1, č. A 185.229/48-V/1, č. A

190.612/48-V/1, č. A 196.008/48-V/1, č. A 207.381/48-V/1, č. A 137.329/48-V/1) (Pulec, 2012, s. 145 – 148). V tomto roce byl vydán zákon č. 190/1948 Sb., ze dne 20. 7. 1948, o lékárnickém studiu, který dal vznik výuky farmacie v Praze, Brně a Bratislavě (SK) (Urbášek, 2008, s. 16).

O rok později byl vydán výnos MŠVU č. 72200-III, z 18. 5. 1949, přijímání do I. ročníku vysokých škol univerzitního a technického směru ve studijním roce 1949/1950. Výnos MŠVU č.17.000/49-III/1, ze dne 20. 1. 1949, zřízení komisí pro reformu studia na českých vysokých školách. Další výnos MŠVU č. 58.236/49-III/1, ze dne 21. 4. 1949, reforma studia na vysokých školách, zřízení ústřední reformní komise (Pulec, 2012, s. 148, 150 – 151).

Toto vše vyústilo v zásadní zákon, který byl 18. 5. 1950 schválen. Jednalo se o zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách. Spolu se zákonem č. 95/1950 Sb., o základní úpravě jednotného školství (školský zákon) tvořily základ školství z dob po roce 1945 (Pulec, 2012, s. 156).

Tento zákon se stal první komplexní právní normou, která upravovala vysoké školy v celé jejich existenci. Bylo změněno tradiční postavení vysokých škol, které se podřídily státnímu řízení a dohledu (Pulec, 2003, s. 47).

Rektora už nevolili zástupci profesorských sborů fakult, ale podle nového zákona byl přímo jmenován prezidentem republiky na návrh vlády. Za svou činnost odpovídal ministru školství. Byl jmenován na tři roky, přičemž zákon neomezoval počet jeho funkčních období. Zastupovali jej prorektoři, kteří byli jmenováni ministrem školství na dobu tří let. Nejdříve se počítalo, že budou dva, ale postupem času se jejich počet zvětšoval. Zákon o vysokých školách z roku 1950 předpokládal, že rektor i prorektor by měli mít i akademický titul profesori. Novela zákona o vysokých školách z roku 1956 toto už neupravuje (Pulec, 2003, s. 47).

Nejvyšší sborový orgán vysoké školy byla univerzitní rada, od roku 1956 vědecká rada. Předsedal jí rektor, členy byli prorektoři, tajemník (od roku 1956 jako kvestor), děkani, proděkani, zástupci učitelů, studentů a zaměstnanců. Členy jmenoval a odvolával rektor. Rozhodovala o pedagogických, vědeckých, správních a hospodářských záležitostech univerzity (Pulec, 2003, s. 47). Navazovala na činnost akademického senátu, ale svou autonomii už neměla (Pulec, 2012, s. 160). Byl také zřízen rektorský úřad (Pulec, 2003, s. 47).

Na fakultách jako akademické orgány fungoval děkan a proděkani, kteří byli jmenováni ministrem školství na dva roky. Opět není zákonem omezen počet funkčních období. Obdobně je zřízena vědecká rada fakulty a děkanský úřad (Pulec, 2003, s. 48).

Zákon z roku 1950 zrušil systém vysokoškolských pedagogů a zavedl jednotnou kategorii „*vysokoškolský učitel*“, která se členila na profesory, docenty, lektory, odborné asistenty a odborné instruktory. Bohoslovecké fakulty byly vyčleněny z univerzit a staly se podřízené Státnímu úřadu pro věci církevní (Morkes, 2002, s. 16).

Dle zákona o vysokých školách z roku 1950 byly zavedeny katedry, které zřizoval ministr školství. V návaznosti podle novely zákona o vysokých školách z roku 1956 katedry zřizoval rektor. Existovaly i celouniverzitní katedry, které zajišťovaly výuku marxismu a leninismu, polické ekonomie, dialektické a historického materialismu, jazyků a tělesné výchovy (Pulec, 2003, s. 55).

Nově byl zřízen Státní výbor pro vysoké školy, jež měl fungovat jako „*poradní, iniciativní a koordinační sbor ministra školství, věd a umění*.“ Jeho náplní bylo se vyjadřovat ke všem otázkám týkajících se vysokých škol, přes název, jejich umístění, počet fakult, kateder až po jmenování profesorů a docentů. Mimo jiné pracoval na reformě vysokého školství (Pulec, 2003, s. 48). Předsedu, tři místopředsedy, generálního tajemníka, náměstka a 24 členů jmenoval ministr školství na tři roky dlouhé funkční období. Z toho dvě třetiny členů museli být vysokoškolští učitelé. Děлил se na sekci pro vysoké školy vědeckého směru a vysoké školy uměleckého směru, mohl zřizovat odborné komise (Morkes, 2002, s. 15). Další jeho působnost byla upravena nařízením ministra školství, věd a umění č. 130/1950 Sb., ze dne 1. 9. 1950, kterým se vydává organizační a jednací řád státního výboru pro vysoké školy (Pulec, 2012, s. 158).

Dále vznikly vědecké ústavy, které zřizoval ministr školství na návrh Státního výboru pro vysoké školy. Zajišťovaly vědecký výzkum a vědecké bádání (Pulec, 2003, s. 55).

Doktorské tituly byly nahrazeny vědeckými hodnostmi kandidátů (CSc.) a doktorů věd (DrSc.), které se udělovaly po vědecké přípravě (aspirantura) (Pulec, 2003, s. 57). K tomuto účelu byla zřízena Státní komise pro vědecké hodnosti (Pulec, 2012, s. 170). Z počátku aspiranturu mohli absolvovat uchazeči mladší 35 let, trvala tři roky, ale později byla hranice změněna na 40 let (Pulec, 2003, s. 57). Aspiranti byli přijímáni jen na základě celostátního výběrového řízení, podmínkou bylo splnění věkové, ukončené vysokoškolské vzdělání a kladný vztah k tehdejšímu režimu. V roce 1954 na základě výnosu MŠ, čj. 30779/54-C III/3, ze dne 11. 5. 1954, byla zřízena externí aspirantura. Podmínkou nebyl žádný věk, ale nejméně tříletá praxe v oboru, studium trvalo nejdéle pět let (Pulec, 2012, s. 168 – 169).

Na základě vládního nařízení č. 80/1951 Sb. ze dne 2. 10. 1951 o organizačních změnách na vysokých školách, byla zřízena Vojenská technická akademie v Brně, Vysoká škola stavitelství v Brně, Vojenská lékařská akademie v Hradci Králové (Pulec, 2003, s. 50).

V tomto roce také byli zřízeni kádroví pracovníci na rektorátech vysokých škol a dále na děkanátech, v březnu 1959 byly kádrové útvary zrušeny a nahrazeny útvary kádrové evidence (Pulec, 2003, s. 54). Kádrové pracoviště univerzity mělo na starosti zaměstnance, kádrové pracoviště fakulty se zabývalo studenty. Toto vše završoval kádrový odbor MŠVU, který prověřoval děkany, rektory, jmenování profesorů a docentů (Pulec, 2012, s. 161). Na základě výnosu MŠVU, č. 98.464/51-IV/1, ze dne 11. 7. 1951, byly sestaveny úplné, jednotné a detailní učební plány a osnovy pro všechny typy studia (Pulec, 2012, s. 174).

Vládní usnesení ze dne 11. 11. 1952 o mimořádných způsobech studia na vysokých školách zavádí možnost dálkového a večerního studia. Tento model byl dále rozvíjen, kdy podle instrukcí ministerstva z roku 1956 byly zavedeny tři druhy mimořádného studia: večerní studium pro pracující v sídle univerzity, na Moravě zavedeno nebylo, mělo se přiblížit řádnému studiu, dálkové studium pro pracující, kteří neměli možnost navštěvovat večerní studium, jednalo se o písemný styk a konzultace s učiteli a externí studium, kdy podmínkou byla praxe v oboru, který se studoval, samostatné studium, nemusely se navštěvovat přednášky (Pulec, 2012, s. 177 - 178). V tomto roce také vznikla Československá akademie věd (Hoffmannová, 2009, s. 308), na základě zákona č. 52/1952 Sb., ze dne 29. 10. 1952, o Československé akademii věd. Vznikla podle vzoru Sovětské akademie věd, v praxi to znamenalo, že vědecká práce byla především v rukách ČSAV a vysoké školy jim měly pouze napomáhat a být jim k službám, to zapříčinilo hlubokou degradaci vědecké práce a zkoumání na vysokých školách (Pulec, 2012, s. 164, 166). Na základě vládního nařízení č. 108/1952 Sb., ze dne 23. 12. 1952, o změně působnosti v oboru škol zemědělských, škol lesnických a vysokých škol zemědělských, patří tyto školy od tohoto roku pod působnost Ministerstva školství a kultury (Urbášek, 2008, s. 23).

Vládním nařízením z 21. 7. 1953 byly zrušeny pedagogické fakulty a dále nahrazeny vysokými školami (Pulec, 2003, s. 51). V tentýž rok skončilo udělování akademických titulů MUDr., ThDr., JUDr., RNDr., PhDr., PaedDr. a PhMr., na základě vyhlášky MŠVU č. 48804/52-VI/5 ze dne 6. 12. 1952 (Pulec, 2003, s. 55) a zároveň dle vyhlášky ministra vysokých škol č. 248/1953, zavedeno nové označení absolventů vysokých škol, např. promováný lékař, promováný filolog apod. (Pulec, 2012, s. 177). Vládní nařízení č. 97/1953 Sb., ze dne 27. 11. 1953, o Vysoké stranické škole při Ústředním výboru Komunistické strany Československa, zakládalo Vysokou stranickou školu (Urbášek, 2012, s. 296).

Výnosem MŠ, čj. 60000/54-C I/1, ze dne 1. 9. 1954, vznikly nové studijní předpisy, které zaváděly instituci vedoucího učitele ročníku. Měl pomoci studentům adaptovat se

na vysokoškolský režim. Také kladl důraz na konzultace, zaváděl klasifikovaný zápočet nebo možnost opakovat zkoušku za účelem zlepšení známky (Pulec, 2012, s. 172 – 173). V tento rok byl také vydán výnos MŠ, čj. 44876/54-C II/2, ze dne 21. 6. 1954, zkušební řád pro státní závěrečné zkoušky na vysokých školách univerzitních a výnos MŠ, čj. 20017-C II/2, ze dne 27. 4. 1954, zkušební řád pro státní závěrečné zkoušky na vysokých školách technického směru. Ve výsledku to znamenalo, že k ukončení technické vysoké školy stačilo pouze obhájení diplomové práce, za to na univerzitních vysokých školách k tomu byly zapotřebí ještě ústní závěrečné zkoušky (Pulec, 2012, s. 173).

V roce 1955 byla vydána směrnice MŠ čj. 80700/55C, která upravovala přijímání uchazečů na vysoké školy. Základ této směrnice pro přijímání zůstal až do roku 1989, kdy o přijetí uchazeče rozhodovala přijímací komise (Pulec, 2003, s. 55). V tomto roce také na základě výnosu MŠ, čj. 380/55-C/1, ze dne 6. 1. 1955, je zaváděno rozmisťovací řízení absolventů vysokých škol. Jednalo se o umístěnky ministerstva školství, které po dalších jednání obsahovaly podrobnější informace o volných místech (Pulec, 2012, s. 185).

V roce 1956 se situace na českých vysokých školách začala přiostrřovat. Na jaře 1956 se konal XX. sjezd KSČ, dále se konaly studentské majálesy, které byly zakázány a tudíž ti studenti, kteří se jich zúčastnili, mohli být až vyloučeni z vysoké školy. To vyvolalo nejen v řadách studentů, ale i učitelů nutnost změn v organizaci vysokých škol. S tímto tehdejší režim nesouhlasil a proti některým osobám bylo zahájeno trestní stíhání (Urbášek, 2012, s. 207 – 210). Byla vydána novela zákona o vysokých školách č. 46/1956 Sb., ze dne 24. 9. 1956. Podle této novely se změnilo postavení Státního výboru pro vysoké školy, ze kterého se vyčlenil Slovenský výbor pro vysoké školy. Dále vznikla nová funkce kvestora, která nahradila v působnosti tajemníka, řídil rektorát, správní a hospodářské záležitosti vysoké školy. Pracovní poměr profesorů končil ve věku sedmdesáti let (Morkes, 2002, s. 27).

Pokračování této situace v roce 1957 vyústilo ve změnách vedení kateder marxismu a leninismu na několika vysokých školách, kde protistátní ohlasy byly překvapující (Urbášek, 2012, s. 211). Zákon č. 70/1957 Sb., ze dne 19. 12. 1957, o Institutu společenských věd při Ústředním výboru Komunistické strany Československa, založil Institut společenských věd (Urbášek, 2012, s. 296).

V roce 1958 na základě přechozích událostí byla zahájena prověrka třídní a politické spolehlivosti, která probíhala na ministerstvech, úřadech, ústavech a na vysokých školách. To mělo za následek odchod zaměstnanců vysokých škol, od profesorů až po odborné asistenty (Urbášek, 2012, s. 212). Od tohoto roku také začaly změny v organizaci vysokých

škol, které spočívaly v slučování, zřizování a zrušení, dle vládního nařízení č. 58/1958 Sb., ze dne 18. 9. 1958 (Urbášek, 2012, s. 222).

3.2.1 Vznik vysokých škol v prvních letech po válce

Po skončení války se objevila potřeba nejen obnovit dřívější české vysoké školy, ale také vytvořit úplně nové. Během války existovala pouze německá univerzita v Praze, a dále dvě německé vysoké školy technicky zaměřené v Praze a Brně (Morkes, 2002, s. 7). Hned v roce 1945 v prvních dnech osvobození zahájila svoji činnost Univerzita Karlova v Praze a Masarykova univerzita v Brně (Hoffmannová, 2009, s. 312). V tentýž rok byla Vysoká škola báňská přenesena z Příbrami do Ostravy, v Hradci Králové a Plzni vznikly Lékařské fakulty Univerzity Karlovy v Praze (Pulec, 2012, s. 17), dále byla zřízena Vysoká škola politická a sociální v Praze, Akademie múzických umění v Praze, České vysoké učení technické v Praze nebo Vysoká škola technická Doktora E. Beneše v Brně (Hoffmannová, 2009, s. 318 – 320). V roce 1945 Olomouc chtěla nechat zřídit Vysokou školu lékárnickou nebo přenést farmaceutická studia z Brna do Olomouce (Pulec, 2012, s. 31). Univerzita Palackého v Olomouci byla znovu otevřena v roce 1946, oficiálně 21. února 1947 (Pulec, 2012, s. 30), v tomto roce také vznikla Vysoká škola sociální v Brně (Hoffmannová, 2009, s. 318). Dále třeba Litomyšl usilovala v roce 1946 o zřízení filozofické fakulty (Pulec, 2012, s. 30).

Město Hradec Králové v polovině dubna 1947 požádalo o zřízení fakulty pedagogické a fakulty teologické. S těmito požadavky souhlasil i Akademický senát Univerzity Karlovy (chtěl zřídit fakulty pedagogickou, teologickou a lékařskou. Zřizovací zákon nakonec počítal pro studijní rok 1948-1949 s fakultou pedagogickou, lékařskou a bohosloveckou. Nicméně k založení nedošlo (Pulec, 2012, s. 22 – 24).

V Plzni chtěli zřídit lékařskou fakultu, právnickou, pedagogickou, strojní a elektrotechnickou, což představovalo tzv. model jednotné univerzity, která spojovala univerzitní a technické fakulty. Nakonec na podzim 1948 byla v Plzni otevřena pobočka pražské pedagogické fakulty, dále v červnu 1950 vznikla Vysoká škola strojní a elektrotechnická, ve studijním roce 1949 – 1950 zde byla přesunuta část prvního ročníku strojní a elektrotechnické fakulty ČVUT (Pulec, 2012, s. 26 – 27).

Dalším kandidátem na univerzitu byla Opava a Ostrava, ale jejich požadavky byly naplněny až v pozdějších letech (Pulec, 2012, s. 27 – 28).

V letech 1945-1949 byly zřízeny tři lékařské fakulty (Hradec Králové, Plzeň, Olomouc), pět fakult pedagogických (Praha, Plzeň, České Budějovice, Olomouc, Brno), jedna fakulta

filozofická (Olomouc), Vysoká škola politická a sociální v Praze a Vysoká škola sociální v Brně. V roce 1949 v prvních ročnících studovalo okolo 9 900 studentů (Pulec, 2012, s. 41). Na základě vládního nařízení č. 80/1951 Sb. ze dne 2. 10. 1951 o organizačních změnách na vysokých školách, byla zřízena Vojenská technická akademie v Brně, Vysoká škola stavitelství v Brně, Vojenská lékařská akademie v Hradci Králové (Pulec, 2003, s. 50).

3.2.2 Vysoká škola politická a sociální v Praze a Vysoká škola sociální v Brně

Oproti všem vysokým školám vznikly po válce dvě zcela odlišné, a to Vysoká škola politická a sociální v Praze a Vysoká škola sociální v Brně. Jsou zde uvedeny, protože se vymykaly ostatním vysokým školám. Mohli zde studovat lidé bez maturity, představovaly způsob rozšíření politické ideologie, která byla žádoucí.

Vysoká škola politická a sociální byla na základě požadavku Svazu novinářů zřízena dekretem prezidenta republiky č. 140/1945 Sb. z 26. 10. 1945. Jejím vzorem byla francouzská Ecole des hautes études des science sociales (Hoffamnová, 2009, s. 318). Vysoká škola politická a sociální byla zřízena na základě dekretu prezidenta republiky z 26. října 1945, měla fakultu politickou, novinářskou a sociální. Studovat zde mohli i lidé bez maturity, a to na základě psychotechnické zkoušky inteligence. Studium bylo buď dvouleté (neboli akademické) a čtyřleté (vysokoškolské). Absolventi čtyřletého studia mohli získat titul magistra věd politických (Mg.sc.pol.), magistra věd novinářských (Mg.act.diur.) nebo magistra věd sociálních (Mg.sc.soc.). Vysokoškolské profesory mohli být jmenováni ze soukromých docentů anebo z vynikajících osob, které se osvědčily v oboru politickém, sociálním nebo novinářském. V roce 1949 byla zřízena Vysoká škola politických a hospodářských věd, která vznikla z Vysoké školy věd hospodářských a z Vysoké školy politické a sociální v Praze (Pulec, 2012, s. 35 – 39). Obě původní vysoké školy byly zrušeny zákonem č. 227/1949 Sb. ze 14. 10. 1949 (Hoffmanová, 2009, s. 318).

Nicméně v roce 1953 fakulta společenských věd se stala součástí Filozoficko-historické fakulty Univerzity Karlovy, politicko-diplomatická se změnila ve Vysokou školu mezinárodních vztahů a hospodářská ve Vysokou školu ekonomickou. V ten samý rok vznikla také Vysoká stranická škola Ústředního výboru Komunistické strany Československa. V roce 1949 byla zrušena Vysoká škola sociální v Brně z důvodu existence Sociální fakulty pražské VŠPS (Pulec, 2012, s. 38 – 39).

3.2.3 Vzdělávání učitelů

Už školský zákon z roku 1869 uváděl univerzitní semináře, které představovaly další formu vzdělávání učitelů. V 90. letech 19. století v rámci univerzitní extenze byly realizovány přednášky a prázdninové kurzy pro učitele (Morkes, 2002, s. 10). Návrhy na založení učitelství fakult byly už za dob první republiky, když se zakládala Masarykova univerzita v roce 1918 (Pulec, 2003, s. 36). V letech 1921 a 1928 probíhala jednání o zákoně, který by tyto fakulty zřídil a už v roce 1922 s tím souhlasila poslanecká sněmovna i senát. Nicméně k tomuto nedošlo a za trvání první republiky i okupace učitelství fakulty neexistovaly (Pulec, 2003, s. 29).

Stěžejní období pro účely této bakalářské práce je upraveno v „*dekretu prezidenta republiky o vzdělání učitelstva*“ (Pulec, 2012, s. 28) č. 132/1945 Sb., ze dne 27. 10. 1945, na jehož základě mohly vzniknout samostatné pedagogické fakulty (Pulec, 2003, s. 36). Učitelé všech druhů a typů škol byli vzděláváni na těchto pedagogických fakultách, přičemž středoškolští profesori se vzdělávali na filozofických a přírodovědeckých fakultách. Zřízením pedagogických fakult vznikl něco nového, co se v historii vysokého školství u nás nestalo. Vznik pedagogických fakult nebyl důvodem nedostatku odborníků, ale zvyšovala se kvalifikace učitelů obecných a měšťanských škol (Morkes, 2002, s. 9 – 10). Této možnosti využily České Budějovice, které se ucházely o zřízení Vysoké školy pedagogické, snahy byly proměněny až v roce 1948, kdy vznikla budějovická pobočka Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. V roce 1945 v Olomouci žádali o zřízení „*fakulty pro učitele škol národních a měšťanských*“, případně vysokoškolského učiliště (Pulec, 2012, s. 28 – 30).

Proto se v roce 1946 jako čtvrtou fakultou Univerzity Palackého stává Pedagogická fakulta. Dalším také Chrudim měla zájem o vzdělávání učitelů. Nejdříve chtěli zřídit pedagogickou akademii, která by pořádala sobotní a nedělní kurzy, později vytvoření pedagogické fakulty a tělovýchovného učiliště. Kroměříž chtěl zřídit pedagogickou fakultu, Tábor pobočku Vysoké školy pedagogické v Praze, o vzdělávání učitelů měl zájem i Jičín nebo Pardubice. Nicméně dle zákona č. 100/1946 Sb., ze dne 9. 4. 1946, kterým se zřizují pedagogické fakulty, se pedagogické fakulty zřizovaly pouze jen při univerzitách. „*Zřízením pedagogických fakult se má dosáhnout toho, aby se pedagogické vzdělání učitelstva všech stupňů a druhů škol zdokonalilo, z odbornilo, založilo na vědeckých základech a především sjednotilo*“. Kompletně vybudovaná pedagogická fakulta disponovala profesory jednotlivých oborů, lektory a asistenty. Osobní výdaje pedagogické fakulty byly vyčísleny na zhruba 3 mil. za rok, věcné výdaje zhruba 1 mil. ročně (Vaculík, 2010, s. 76 - 77).

Na zákon o pedagogických fakultách navazuje vládní nařízení č. 170/1946 Sb., ze dne 27. 8. 1946, kterým se vydává statut pedagogických fakult a určuje studijní doba učitelů (Urbášek, 2008, s. 16).

Až v roce 1948 se začaly zřizovat Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy mimo Prahu (Pulec, 2012, s. 28 – 30). V zimním semestru 1946/47 byl počet studentů na pedagogických fakultách 948 (z toho 654 na Univerzitě Karlově v Praze, 181 na Masarykově univerzitě v Brně a 113 na Univerzitě Palackého v Olomouci). V zimním semestru 1947/48 se počet zvýšil na 1779 studentů, z toho 1161 na Univerzitě Karlově v Praze, 406 na Masarykově univerzitě v Brně a 212 na Univerzitě Palackého v Olomouci (Morkes, 2002, s. 12).

Po vydání zákona o vysokých školách v roce 1950 tedy byla pedagogická fakulta v Plzni a Českých Budějovicích, které podléhaly Univerzitě Karlově, a dále Pedagogická fakulta Masarykovy univerzity a Pedagogická fakulta Univerzity Palackého v Olomouci (Pulec, 2003, s. 48 – 49). V tentýž rok na základě vládního usnesení z 30. 5. 1950 a výnosu MŠVU č. 62147-1 ze dne 31. 7. 1950 byla zřízena pedagogická gymnázia, která vychovávala budoucí učitelky mateřských škol a učitele národních škol (Pulec, 2003, s. 51).

Zákon č. 31/1953 o školské soustavě a vzdělávání učitelů a dále vládní nařízení č. 66/1953 Sb., ze dne 21. 7. 1953 o vyšších pedagogických školách a vysokých školách pedagogických jsou zásadní v organizaci vzdělávání učitelů. Od tohoto roku byly zrušeny pedagogické fakulty a nahrazeny samostatnými vysokými pedagogickými školami nebo vyššími pedagogickými školami. Pedagogická gymnázia byla nahrazena pedagogickými školami tříletými, které vychovávaly učitelky mateřských škol a čtyřletými, které vzdělávaly učitele národních škol. Jejich postavení odpovídalo středním školám. Vyšší pedagogické školy vznikly z pedagogických fakult, vzdělávali se zde učitelé šestého až osmého ročníku, trvala dva roky. Na vysokých školách pedagogických se vzdělávali učitelé devátého až jedenáctého ročníku, odborných a pedagogických škol. Vysoké školy se dělily na fakultu společenských a dále přírodovědných věd (Pulec, 2003, s. 51). Vysoké školy pedagogické tedy byly v Praze, Olomouci a Bratislavě, jejich pobočky v Plzni a Prešově. Vyšší pedagogické školy v Praze, Českých Budějovicích, Plzni, Brně, Ostravě, Bratislavě a Prešově (Vaculík, 2010, s. 82).

Vládním nařízením č. 58/1958 ze dne 18. 9. 1958 znamenalo spojení Vysoké školy pedagogické a Univerzity Palackého v Olomouci nebo do Vysoké školy pedagogické v Praze byl začleněn Institut tělesné výchovy a sportu (Urbášek, 2003, s. 187).

3.3 Období let 1959 – 1989

V roce 1959 bylo vydáno vládní nařízení č. 58/1959 Sb., ze dne 12. 8. 1959, o změnách v organizaci vysokých škol (Urbášek, 2012, s. 222), kromě změn v postavení pedagogických škol, toto nařízení kodifikovalo vznik univerzity v Košicích (Urbášek, 2003, s. 187). V roce 1959, kromě tohoto vládního nařízení, byl vydán dokument „*O těsném spojení školy se životem a o další vzdělání v ČSR*“, který znamenal přestavbu na poli spojení teorie s praxí (Urbášek, 2012, s. 227). Také tento rok vznikla vědecká rada ministerstva školství a kultury, která řídila vědeckovýzkumnou činnost (Urbášek, 2003, s. 188). Vědecká rada se dělila na pět částí podle oborů, v čele stál náměstek ministra, v jehož působnosti byly vysoké školy. Pro vysoké umělecké školy vznikla obdobně autoritativní komise (Urbášek, 2012, s. 232). Vládní nařízení č. 24/1959 Sb., ze dne 17. 4. 1959, o úkonech orgánů státní správy a podniků v péči o absolventy vysokých škol a výběrových odborných škol, stanovuje povinnost národních výborů zajistit absolventům pracovní místo (Urbášek, 2003, s. 190).

Další strukturální změny přineslo v roce 1960 vládní nařízení č. 120/1960 Sb., ze dne 5. 8. 1960, o změnách v organizaci vysokých škol. V návaznosti na spojení teorie s praxí byl v tomto roce kodifikován zákon č. 186/1960 Sb., o soustavě výchovy a vzdělávání, který zaváděl na středních školách předmět „*základy výroby*“ (Urbášek, 2003, s. 187 - 188). A na vysokých školách zaváděl „*výrobní práce*“ (Urbášek, 2012, s. 233). Na základě vládní vyhlášky č. 43/1960, ze dne 23. 3. 1960, o provádění projektových, vědeckovýzkumných, uměleckých a jiných prací na vysokých a průmyslových školách pro socialistické organizace, mohly vysoké školy získat lépe finanční prostředky na vědeckovýzkumnou činnost (Urbášek, 2012, s. 246). Přijímací řízení uchazečů se změnilo, podmínky přijetí stanovovalo komplexní hodnocení, které zahrnovalo kromě studijních výsledků, i dělnický původ (Urbášek, 2003, s. 189).

Zákonné opatření č. 86/1961, ze dne 9. 8. 1961, o Vysoké stranické škole – Institutu společenských věd při Ústředním výboru Komunistické strany Československa, sloučilo tyto dvě instituce (Urbášek, 2012, s. 296). V roce 1961 na základě stále zvyšujícího se počtu zahraničních studentů na českých vysokých školách bylo vydáno vládní nařízení č. 108/1961 Sb., ze dne 15. 9. 1961, o zřízení Univerzity 17. listopadu, která měla na starosti mezinárodní studia, jak pro zahraniční studenty, tak pro vzdělávání českých odborníků pro rozvojové země. Od tohoto roku Státní výbor pro vysoké školy byl už pouze poradní orgán (Urbášek, 2003, s. 187 - 188).

Zákon č. 17/1962 Sb., ze dne 23. 2. 1962, o zřízení Státní komise pro rozvoj a koordinaci vědy a techniky založil Státní komisi pro rozvoj a koordinaci vědy a techniky, v roce 1965 se změnil název na Státní komisi pro techniku. Její náplní byla koordinace Československé akademie věd (Urbášek, 2003, s. 193). Československá akademie zemědělských věd se sloučila s Československou akademií věd (Urbášek, 2012, s. 243).

Vládní nařízení č. 16/1963 Sb., ze dne 8. 2. 1963, o umístování absolventů vysokých škol, konzervatoří a středních odborných škol zavádí základní pracoviště, kde absolvent strávil tři roky po studiu (Urbášek, 2003, s. 190). V tento rok byl pokus o založení experimentálních vysokoškolských pracovišť v místech s koncentrací průmyslové výroby, tzv. „*fakulty – závody*“. Měly zajišťovat spojení teorie s praxí. K realizaci došlo pouze v Gottwaldově (Zlín) při obuvnické továrně Svit a v Dubnici nad Váhom (SK) při strojírenských závodech. Poté se od tohoto záměru upustilo (Urbášek, 2012, s. 235). Zákon č. 55/1963 Sb., ze dne 9. 7. 1963, o jednotné soustavě vědeckovýzkumných a vývojových pracovišť (o vědeckovýzkumné a vývojové základně), kodifikoval rozsah vědeckovýzkumné základny a tedy i vysokých škol (Urbášek, 2012, s. 267).

Zákon č. 53/1964 Sb., ze dne 26. 2. 1964, o udělování vědeckých hodností a o Státní komisi pro vědecké hodnosti, zřizoval Státní komisi pro vědecké hodnosti (Urbášek, 2012, s. 271). V roce 1964 postihla Československou akademii věd změna v jejím postavení. Dle zákona č. 54/1964 Sb. měla koordinovat a usměrňovat, jak vědecky, tak metodicky, základní výzkum na vysokých školách (Urbášek, 2003, s. 193).

Na základě vládního nařízení č. 7/1966 Sb., ze dne 2. 2. 1966, o Vysoké škole politické Ústředního výboru Komunistické strany Československa, mohla tato vysoká škola udělovat po vykonání rigorózní zkoušky titul „*doktor sociálně politických nauk*“ (RSDr.) (Urbášek, 2003, s. 195).

Jako zásadní lze považovat nový vysokoškolský zákon č. 19/1966 Sb., ze dne 16. 3. 1966, o vysokých školách. Vysoké školy byly rozpočtové organizace. Studium rozlišoval jako rádné, mimořádné a postgraduální. A forma studia byla koncipována jako denní, večerní, dálkové, externí nebo kombinované. Byla změna v udělování titulů, MUDr., Ing., MVDr. byly udělovány ihned po absolvování, JUDr., RNDr., PhDr. po rigorózní zkoušce). Vysokoškolští učitelé byli řádní profesori, mimořádní profesori, lektori, asistenti, odborní asistenti, docenti a odborní instruktoři. V rámci organizace se vysoké školy mohly dělit na fakulty, popř. mohla fakulta existovat sama se statutem vysoké školy. Na vysokých školách se zřizovala vědecká rada školy a dále také vědecká rada fakulty. Členy vědecké rady školy byl rektor, prorektor, děkani, ředitelé ústavů a kvestor. Funkční období trvalo tři roky.

Obdobné složení měla i vědecká rada fakulty, kde funkci kvestora zastával tajemník. Rektor byl jmenován prezidentem republiky na tři roky. Prorektory, děkany a proděkany volily příslušné vědecké rady na tři roky. Zákon dále definuje pravomoci ministra, zásady a cíle pedagogické a vědecké činnosti. Tento zákon neplatil pro Vysokou školu politickou, a pro vojenské vysoké školy. (Urbášek, 2003, s. 196 – 198).

K tomuto zákonu byla vydána vyhláška Ministerstva školství a kultury ČSSR č. 25/1966 Sb., ze dne 27. 4. 1966, která vydává studijní předpisy pro vysoké školy (Urbášek, 2003, s. 199). V tomto roce také byla vydána vyhláška č. 28/1966 Sb., ze dne 27. 4. 1966, kterou se vydávají předpisy o habilitačním a jmenovacím řízení a o obsazování volných míst učitelů vysokých škol (Urbášek, 2012, s. 379).

Zákonné opatření č. 1/1967 Sb., ze dne 12. 1. 1967, o změnách v organizaci a působnosti některých ústředních orgánů, zřídilo samostatné Ministerstvo školství ČSSR a k tomu Ministerstvo kultury ČSSR. Vládním nařízením č. 38/1967 Sb., ze dne 29. 3. 1967, o umístování absolventů vysokých škol, konzervatoří, středních odborných a odborných škol, byla zrušena povinnost umístování absolventů (Urbášek, 2003, s. 195, 200). Vyhláška č. 49/1967 Sb., ze dne 7. 5. 1967, o postgraduálním studiu, zavádí postgraduální studium jako formu specializovaného nebo rozšířeného vědeckého studia (Urbášek, 2012, s. 310).

V roce 1968 některé fakulty změnil svůj název podle vládního nařízení č. 54/1968 Sb., ze dne 12. 4. 1968, o změně názvů některých fakult (Urbášek, 2012, s. 296). V květnu 1968 byly katedry marxismu – leninismu přeměněny na katedry společenských věd (Urbášek, 2003, s. 200). Ústavní zákon č. 143/1968 Sb., ze dne 27. 10. 1968, o československé federaci, změnil působnost jednotlivých státních orgánů v oblasti školství (Urbášek, 2012, s. 295).

Vyhláška Ministerstva školství České socialistické republiky č. 15/1969 Sb., ze dne 14. 2. 1969, o přijímání ke studiu na vysoké školy, stanovila náležitosti přihlášky ke studiu, např. předepsaný tiskopis, lékařské vysvědčení, potvrzení o absolvování základní vojenské služby (Urbášek, 2012, s. 333). V roce 1969 na základě zákonného opatření č. 99/1969 ze dne 22. 8. 1969, začala personální opatření, na základě kterých byli pracovníci propuštěni. V tomto roce také vznikla novela vysokoškolského zákona (zákon č. 163/1969 Sb., ze dne 17. 12. 1969, kterým se mění a doplňuje zákon č. 19/1966 Sb., o vysokých školách). Stanovila trvání pracovního poměru učitelů do 65 let a zvýšila působnost ministra (Urbášek, 2003, s. 210 - 211). Dále povolila jmenování docentů bez konání habilitačního řízení a jmenování mimořádných a řádných profesorů bez konání řízení (Urbášek, 2012, s. 299).

Na základě usnesení vlády ČSSR č. 202 ze dne 27. 8. 1970 a dále pokyn Ministerstva školství ČSR ze 17. 9. 1970 zřizoval na vysokých školách kádrové komise.

S tím také souvisel další metodický pokyn, který upravoval přijímání studentů na základě bodovacího systému (Urbášek, 2003, s. 213 – 214).

Vyhláška č. 109/1975 Sb., ze dne 28. 12. 1975, o přijímání ke studiu na vysoké školy (Urbášek, 2008, s. 194)

V roce 1977 byl přijat zákon č. 39/1977 Sb., o výchově nových vědeckých pracovníků a dalším zvyšování jejich kvalifikace (Konečný, 2003, s. 300).

V roce 1980 byl přijat v pořadí třetí poválečný zákon o vysokých školách, zákon č. 39/1980 Sb., ze dne 10. 4. 1980, o vysokých školách. Tento zákon zničil poslední známky autonomie vysokých škol, a posílil pravomoci akademických funkcionářů (rektor, prorektor, děkani, proděkani, vedoucí kateder). Jejich funkční období trvalo pět let, mohlo trvat i opakovaně. Tento zákon dále zrušil titul mimořádný profesor a omezil pravomoci vědeckých rad. Oproti tomu byla posílena pravomoc rektorátů. Studentem vysoké školy se osoba stala již přijetím ke studiu, ne zápisem, jak tomu bylo doposud. Studenti mohli ovlivňovat do určité míry chod vysoké školy pomocí Socialistického svazu mládeže (Konečný, 2003, s. 301 – 302).

V tento rok byla vydána vyhláška ministerstva školství č. 109/1980 Sb., která upravovala postup pro přijímání uchazečů a organizaci studia (studium trvalo 4 – 6 let, byl stanoven přesně počet studijních týdnů, výuka začínala 1. 9.). Dále vyhláška č. 90/1980 Sb. se zabývala rigorózním řízením, a byl zaveden titul PaedDr. pro pedagogické fakulty (Konečný, 2003, s. 302). Vyhláška č. 110/1980 Sb., ze dne 21. 7. 1980, o studiu na vysokých školách (studijní předpisy). Vyhláška č. 111/1980 Sb., ze dne 21. 7. 1980, o postupu při jmenování profesorů a docentů a při obsazování volných míst učitelů vysokých škol, definovala podmínky při jmenování profesorů a docentů. Zároveň povolovala i nadále možnost jmenování docentem a profesorem bez řízení (Urbášek, 2008, s. 139, 195).

V polovině 80. let se začalo pracovat na novele vysokoškolského zákona. Zaváděla radu vysoké školy, která by volila rektora, děkany apod., dále posiloval pravomoci vědeckých rad a chtěl zrušit samostatné pedagogické fakulty (Urbášek, 2003, s. 327).

3.3.1 Universita 17. listopadu

Důvodů, proč je zde zmiňována tato vysoká škola, je několik. Je to především příčina vzniku jako výsledku zahraniční politiky země, dále na této vysoké škole vzniklo několik nových vědních oborů a také možnost zahraničních studentů díky této vysoké škole studovat v Československu (Holečková, 2010, s. 25).

Československo v 50. letech 20. století spolupracovalo s rozvojovými zeměmi na poli diplomatickém a hospodářském. Z toho důvodu v Československu získávali zahraniční

studenti z rozvojových zemí stipendia. Kapacita možností vzdělávání pro zahraniční studenty se naplnila, a proto vznikla Univerzita 17. listopadu, která zahraniční studenty vzdělávala (Holečková, 2010, s. 26 – 27). Jak již bylo řečeno, tato vysoká škola vznikla na základě vládního nařízení č. 108/1961 Sb., ze dne 15. 9. 1961, o zřízení Univerzity 17. listopadu (Urbášek, 2003, s. 187).

Spolu s Univerzitou družby národů Patrice Lumumby v Moskvě a Herder Institutu při Univerzitě Karla Marxe v Lipsku patřila Univerzita 17. listopadu mezi jediné vysoké školy ve východním bloku, které vzdělávaly studenty z rozvojových zemí v komunistické ideologii (Holečková, 2012, s. 26).

Měla vzdělávat zahraniční studenty v oborech, které nejsou na jiných vysokých školách v Československu, a také je vzdělávat v českém jazyce, který pro tyto účely představoval cizí jazyk a tím umožnit zahraničním studentům studovat na jiných vysokých školách v Československu. Tento záměr byl dále rozšířen od roku 1963, kdy zde bylo zřízeno studium překladatelství a tlumočnictví a od roku 1966 zde byla zřízena také výuka československých expertů - lidí, kteří pracovali v rozvojových zemích za účelem odborné pomoci. Tímto vznikl vědní obor translatorika, kdy po zrušení této vysoké školy, se katedra tlumočení a překladu převedla pod Univerzitu Karlovu, dnes Ústavu translologie. Dále se na vědeckou úroveň dostala výuka češtiny a slovenštiny (Holečková, 2010, s. 27 - 28).

Původně měla tato vysoká škola tři fakulty, od roku 1966 pouze dvě – fakulta jazykové a odborné přípravy a fakulta společenskovední (Holečková, 2010, s. 28).

Každý zahraniční student, který chtěl studovat na území Československa, musel mít aspoň roční kurz na této vysoké škole. Učitelé ve větší míře byli externisti ze zahraničí. Sídlo bylo v Praze, k tomu několik školících středisek (Dobruška, Holešov, Poděbrady, Mariánské Lázně, Zahrádky, Teplice, Senec, Herlany). V roce 1969 po vzniku federace byla založena pobočka na Slovensku (Holečková, 2010, s. 28).

Studenti se přijímali na základě různých kritérií, maximální počet pro přijímání bylo 400 míst. Dále se studenti dělili do skupin podle své domovské země a organizovali studentské svazy (Holečková, 2010, s. 28 – 29).

Pro vysoké náklady a nezájem o rozvojové země byla tato vysoká škola zrušena v roce 1974. Některá pracoviště byla převedena na Filozofickou fakultu Univerzity Karlovy a na Vysokou školu ekonomickou v Praze (Holečková, 2010, s. 33).

3.3.2 Vzdělávání učitelů

Rok 1959 se stal zásadní v přeměně vzdělávání učitelů. Na základě vládního nařízení č. 58/1959 Sb., ze dne 12. 8. 1959, o změnách v organizaci vysokých škol, byly v srpnu zrušeny vyšší pedagogické školy a vysoké školy pedagogické. Měla být vytvořena nová síť vysokých pedagogických škol se sídlem v Plzni, Českých Budějovicích, Hradci Králové, Ostravě, Banské Bystrici (SK) a Košicích (SK). Učitelé prvního stupně primárního školství měli navštěvovat pedagogické instituty (tříleté) v Karlových Varech, Jihlavě, Ostravě, Praze, Pardubicích, Ústí nad Labem, Brně, Olomouci, Bratislavě, Banské Bystrici (SK), Košicích (SK) a v Žilině (SK). Učitelky mateřských škol se měly vzdělávat také v pedagogických institutech, ale dvouletých, v Ostravě, Českých Budějovicích, Plzni, Liberci, Gottwaldově (Zlín), Nitře (SK) a Prešově (SK) (Urbášek, 2012, s. 225).

Ve výsledku vzniklo na základě vládního nařízení č. 57/1959 Sb., ze dne 31. 7. 1959, o pedagogických institutech, 20 pedagogických institutů v roce 1959 ve městech: Praha, Brandýs nad Labem, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Olomouc, Gottwaldov (Zlín), Ostrava, Trnava (SK), Nitra (SK), Banská Bystrice (SK), Košice (SK), Prešov (SK), Martin (SK) (Urbášek, 2012, s. 226). Pro Karlovarský, Jihlavský a Gottwaldovský kraj znamenal pedagogický institut první vysokou školu vůbec (Sklenářová, 2010, s. 18).

Jednalo se o vysokoškolská učiliště, která vzdělávala učitele základních devítiletých škol. Učitelé prvního stupně se připravovali tři roky, druhého stupně čtyři roky (Sklenářová, 2010, s. 14 – 15). Pedagogické instituty měly charakter vysokých škol, byly zřizovány příslušnými krajskými národními výbory (Morkes, 2002, s. 28). V čele stál ředitel se dvěma zástupci, kteří byli voleni ministerstvem a dále pedagogická rada. Nečlenily se na fakulty, ale jen na katedry (Urbášek, 2012, s. 251).

Uchazeči byli přijímáni na základě přijímacího řízení, podmínkou k přijetí byl dostatečně vyhovující prospěch ze střední školy, výsledky z přijímacích pohovorů (postoj k ideologii a náboženství) a vědomosti (Sklenářová, 2010, s. 20).

Učební plán obsahoval předmět základy marxismu – leninismu, psychologie, pedagogika, mateřský jazyk s metodikou, aritmetika a přírodověda (Sklenářová, 2010, s. 23).

Od roku 1964 se šest pedagogických institutů změnilo v pedagogické fakulty příslušných vysokých škol. Na českém území se tak stalo v Praze, Brně a Olomouci. Z ostatních pedagogických institutů vznikly samostatné pedagogické fakulty nebo zanikly úplně

(Urbášek, 2012, s. 258 – 259). Na základě zákonného opatření č. 166/1964 Sb., ze dne 12. 8. 1964, o pedagogických fakultách (Urbášek, 2003, s. 191).

Do roku 1967 proběhla přeměna na poli pedagogické praxe, která se zkrátila na dva měsíce (Urbášek, 2003, s. 191).

Jak již bylo řečeno, vyhláška č. 90/1980 Sb. se zabývala rigorózním řízením, a na pedagogických fakultách byl zaveden titul PaedDr. (Konečný, 2003, s. 302).

V polovině 80. let se začalo pracovat na novele vysokoškolského zákona, která chtěla zrušit samostatné pedagogické fakulty (Urbášek, 2003, s. 327).

3.4 Období od roku 1990 do současnosti

Po roce 1989, kdy proběhla politická i společenská změna, byla nutnost přeměny legislativy ve vysokém školství.

Jako první byl vydán zákon č. 172/1990 Sb., ze dne 4. 5. 1990, o vysokých školách. Tento zákon vrací zpět akademické svobody, autonomii a samosprávu vysokým školám. Vědecká rada vysoké školy i fakulty byla zachována, k tomu vznikl akademický senát vysoké školy a fakulty. Akademický senát byl volen akademickou obcí (učitelé, studenti, vědečtí pracovníci). Nově vznikla Rada vysokých škol, která reprezentovala vysoké školy ve vztahu k ministerstvu. Bylo zavedeno kratší vysokoškolské vzdělání ukončené titulem Bc. Delší vzdělání přiznávalo tituly Mgr., Ing, MUDr. a MVDr. Také postgraduální studium bylo změněno, absolventům tohoto studia (kromě absolventů veterinárního a lékařského studia) byl přiznáván titul Dr. Dříve vědecká aspirantura se tímto zákonem rušila (MŠMT, 1996, s. 23).

Nařízením vlády č. 350/1990 Sb. byla zřízena Akreditační komise, která fungovala jako poradní orgán vlády, hodnotila vědeckou a odbornou úroveň vysokých škol (MŠMT, 1996, s. 71).

Zákonem č. 300/1992 Sb. byla ustavena Rada pro výzkum a vývoj (původní název Rada pro vědeckou činnost a vývoj technologií). Byl to odborný a poradní orgán vlády v oblasti výzkumu a vývoj. Sestávala z patnácti členů, z nichž devět byli vysokoškolští pedagogové (MŠMT, 1996, s. 71).

V červenci 1993 byl přijat zákon č. 216/1993 Sb., kterým se mění a doplňuje zákon č. 172/1990 Sb. Tato novela vysokoškolského zákona zavedla jednotné pracovní poměry na dobu určitou trvající bez výjimky dva až pět let (MŠMT, 1996, s. 23).

V květnu 1994 vláda schválila koncepční dokument „*Zásady vlády pro oblast výzkumu a vývoje*“, který dával vládě za úkol vytvořit dostačující podmínky pro výzkum, vědecké bádání a vývoj (MŠMT, 1996, s. 72).

V roce 1995 byl vládě předložen návrh nového zákona o vysokých školách, který byl vrácen na předělání (MŠMT, 1996, s. 23).

Zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). Byl vydán v dubnu 1998, nabyl účinnosti 1. 7. 1998. Tento zákon mění vysoké školy, které byly příspěvkové organizace, se staly veřejnými vysokými školami. Dále se vysoké školy začaly dělit na univerzitního a neuniverzitního typu. Nově zavádí pojem soukromé vysoké školy a správní radu. Definiuje tři typy studijních programů, a to bakalářský, magisterský a doktorský. O akreditacích rozhoduje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT, 1998, s. 30 – 31).

Vyhláška č. 42/1999 Sb., o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu, definovala podmínky a náležitosti, které musí obsahovat žádost (Česko, 1999, §1 – 13).

V roce 2000 byla vydána novela vysokoškolského zákon. Zákon č. 210/2000 Sb., ze dne 21. 6. 2000, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). V této novele se pouze mění název Vysoké školy pedagogické v Hradci Králové na Univerzitu Hradec Králové (Česko, 2000, příloha č. 1). Zákonem č. 404/2000 Sb., ze dne 19. 10. 2000, o zřízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, vzniká tato univerzita (Česko, 2000, §1 – 4).

V roce 2001 byla opět vydána novela zákona o vysokých školách, tedy zákon č. 147/2001 Sb., ze dne 4. 4. 2001, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění zákona č. 210/2000 Sb., a zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů. Tato novela zakazuje veřejné vysoké škole být součástí komanditní společnosti, družstva a veřejné obchodní společnosti. Více propojuje návaznost bakalářských studijních programů a navazujících magisterských studijních programů. Zavádí poplatky za studium při překročení standardní doby studia zvětšené o jeden rok (Česko, 2001, čl. I).

Vyhláška č. 343/2002 Sb., ze dne 11. 7. 2002, o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení na vysokých školách, definuje postupy ohledně informací týkajících se přijímacího řízení (Česko, 2002, §1 – 6).

Zákon č. 362/2003 Sb., ze dne 23. 9. 2003, o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů (část dvacátá šestá, která se týká zákona o vysokých školách), kdy na policejních vysokých školách mohou studovat i studenti, kteří nejsou příslušníky bezpečnostního sboru (Česko, 2003, část dvacátá šestá).

V roce 2004 bylo vydáno celkem pět novel zákona o vysokých školách. Zákon č. 96/2004 Sb., ze dne 4. 2. 2004, o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních), (část první, Hlava X, společná ustanovení, část třetí, která se týká zákona o vysokých školách). Dále zákon č. 121/2004 Sb., ze dne 4. 2. 2004, kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů), (část třetí, která se týká zákona o vysokých školách). Následoval zákon č. 436/2004 Sb., ze dne 24. 6. 2004, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zaměstnanosti (část padesátá pátá, která se týká zákona o vysokých školách). Poté zákon č. 473/2004 Sb., ze dne 22. 7. 2004, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů. A poslední tohoto roku zákon č. 562/2004 Sb., ze dne 24. 9. 2004, kterým se mění zákony související s přijetím školského zákona. Většinou se tyto novely týkaly určitých slov, která byla přidána nebo vyřata.

Kromě několika novel zákona o vysokých školách, byla také vydána v roce 2004 vyhláška č. 276/2004 Sb., kterou se mění vyhláška Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy č. 343/2002 Sb., o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení na vysokých školách.

Dále v roce 2004 vznikla Univerzita obrany na základě zákona č. 214/2004 Sb., ze dne 2. 4. 2004, o zřízení Univerzity obrany a také vznikla Vysoká škola polytechnická Jihlava na základě zákona č. 375/2004 Sb., ze dne 3. 7. 2004, o zřízení Vysoké školy polytechnické Jihlava.

V roce 2005 vznikly dvě novely zákony o vysokých školách. Zákon č. 342/2005 Sb., ze dne 28. 7. 2005, o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o veřejných výzkumných institucích, upravuje fondy zřizované veřejnou vysokou školou a změny v názvech některých vysokých škol (Česko, 2005, čl. XIV). Zákon č. 552/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Upravuje rozpočet veřejné vysoké školy (Česko, 2005, čl. I).

V roce 2006 byly vydány čtyři novely zákona o vysokých školách. Zákon č. 161/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Zákon č. 165/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. Zákon č. 310/2006 Sb., kterým se mění zákon o nakládání s některými věcmi využitelnými k obranným a bezpečnostním účelům na území České republiky a o změně některých dalších zákonů (zákon o nakládání s bezpečnostním materiálem). Zákon č. 624/2006 Sb., ze dne 20. 12. 2006, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů.

K několika novelám v roce 2006 bylo vydáno ještě nařízení vlády č. 122/2006 Sb., ze dne 1. 3. 2006, kterým se stanoví minimální výše stipendia v případě tíživé sociální situace studenta.

Dále v roce 2006 vznikla Vysoká škola technická a ekonomická v Českých Budějovicích na základě zákona č. 162/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Rok 2007 přinesl dvě novely zákona o vysokých školách. Zákon č. 261/2007 Sb., o stabilizaci veřejných rozpočtů. Zákon č. 296/2007 Sb., kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím. První novela tohoto roku upravovala stipendia (Česko, 2007, část třicátá devátá).

V roce 2008 byl pouze jedna novela vysokoškolského zákona. Zákon č. 189/2008 Sb., kterým se mění zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony.

V roce 2009 byla také pouze jedna novela zákona o vysokých školách. Zákon č. 110/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, upravuje možnost realizace kurzů na veřejných vysokých školách (Česko, 2009, část druhá).

Zákon č. 159/2010 Sb., kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 227/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů.

V roce 2011 byla vydána jedna novela zákona o vysokých školách. Zákon č. 365/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, upravuje pracovní poměry na dobu určitou (Česko, 2011, část šestá). Dále byl vydán zákon č. 420/2011 Sb., o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, který upravuje možnost trestně stíhat právnické osoby na poli vysokých škol (Česko, 2011, část patnáctá).

I v roce 2013 vznikla novela zákona o vysokých školách. Zákon č. 48/2013 Sb., ze dne 30. 1. 2013, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Doplnuje podmínky přerušování studia v době péče o dítě (Česko, 2013, část první).

V současnosti se pracuje na nové podobě zákona o vysokých školách, která vzbuzuje negativní reakce ve společnosti.

4 ZÁVĚR

Cílem mé práce na základě prostudované literatury, bylo zjistit, které právní normy upravovaly chod vysokých škol od roku 1945, tedy od dob skončení druhé světové války, do současnosti, tedy rok 2013.

Z literatury je patrné, že na vývoj právní úpravy vysokého školství, má největší vliv politická situace ve státě. Zásadní krok představoval zákon č. 58/1950 Sb., o vysokých školách. Je to první právní norma, která upravovala vysoké školství, jejíž znaky jsou vidět do současnosti.

Je důležité uvést, že ke chodu vysokých škol nestačí pouze jeden zákon o vysokých školách, ale také dílčí výnosy ministerstva, usnesení vlády, nařízení vlády nebo směrnice ministerstva. Tyto právní normy dokreslují podobu vysokých škol, tak jak jsou znát z praxe.

Za období let 1945 až do současnosti bylo vydáno celkem pět zákonů o vysokých školách, kdy každý odrážel aktuální politickou situaci. Stejně tyto zákony doznávaly změn v podobě novel. Největší počet novel změnilo právě účinný zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, v ten samý rok jich bylo dokonce vydáno pět. Nicméně tyto novely ve většině případů mění původní verzi zákona velmi málo.

Z tohoto lze usuzovat, že je určitým způsobem nutná nová celá právní úprava vysokého školství, tedy nový zákon o vysokých školách, na kterém ministerstvo pracuje již několik let.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Knižní publikace:

- ADÁMEK, Vladimír. *Financování veřejných vysokých škol*. 1. vydání Brno: Tribun EU s. r. o., 2012, ISBN 978-80-263-0234-6.
- DISMAN, Miroslav. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Dotisk 3. vydání Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2002, ISBN 80-246-0139-7.
- GERLOCH, Aleš. *Teorie práva*. 5. upravené vydání Plzeň: A. Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-233-2.
- HOFFMANNOVÁ, Jaroslava. *Institucionální zázemí humanitních a sociálních věd v českých zemích v letech 1848 – 1952*. 1. vydání Praha: Archiv Akademie věd ČR, 2009, ISBN 978-80-86404-25-7.
- HOLEČKOVÁ, Marta Edith. *Universita 17. listopadu a její místo v československém vzdělávacím systému a společnosti*. In: SKLENÁŘOVÁ, Sylva, *Možnosti a meze výzkumu dějin vysokého školství po roce 1945*. 1. vydání Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2010, ISBN 978-80-7435-085-6.
- KNAPP, Viktor. *Teorie práva*. 1. vydání Praha: C.H.Beck, 1995, ISBN 80-7179-028-1.
- KONEČNÝ, Karel. *Normalizační stagnace 1975 – 1985*. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Kapitoly z dějin univerzitního školství na Moravě v letech 1945 – 1990*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, ISBN 80-244-0594-6.
- KONEČNÝ, Karel. *Univerzita Palackého v Olomouci 1945 – 1960*. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945 – 1969*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, ISBN 978-80-244-2979-3.
- MOKOŠÍN, Vladislav. *Higher Education in the Czech Republic*. 1. vydání Praha: Centrum pro studium vysokého školství, 1996, ISBN 80-900054-8-9.
- MORKEŠ, František. *Vysoké školy v poválečném Československu*. 1. vydání Plzeň: Pedagogické centrum, 2002, ISBN 80-7020-098-7.
- MŠMT. *Školství na křižovatce: výroční zpráva o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy v letech 1997 – 1998*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1998, ISBN 80-211-0305-1. Dostupný také z http://aplikace.msmt.cz/asp/vv/VZ_MSMT_1997_98.pdf.

- MŠMT. *Školství v pohybu: výroční zpráva o stavu a rozvoji výchovně vzdělávací soustavy za školní rok 1995/1996*. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy, 1996. Dostupný také z http://aplikace.msmt.cz/asp/vv/VZ_MSMT_1995_96.pdf.
- NOVÁKOVÁ, Zdenka. *Teorie práva pro společenské vědy se zaměřením na vzdělávání*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2007, ISBN 978-80-244-1702-8.
- PULEC, Jiří. Přehled vývoje českého vysokého školství v letech 1945 – 1960. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Kapitoly z dějin univerzitního školství na Moravě v letech 1945 – 1990*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, ISBN 80-244-0594-6.
- PULEC, Jiří. Vysokoškolští studenti, studium, studentské hnutí. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945 – 1969*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, ISBN 978-80-244-2979-3.
- PULEC, Jiří. Vysokoškolský zákon z roku 1950 a reforma vysokých škol. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945 – 1969*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, ISBN 978-80-244-2979-3.
- PULEC, Jiří. Změny v organizaci vysokých škol ve čtyřicátých letech. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945 – 1969*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, ISBN 978-80-244-2979-3.
- SCHUBERT, Jozef. *Výchova, vzdelávanie a školství vo feudálnej spoločnosti*. In: SROGOŇ, Tomáš. *Dejiny školstva a pedagogiky*. 2. přepracované a doplněné vydání Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1986.
- SKLENÁŘOVÁ, Sylva. *Pedagogický institut: jeden z pokusů o vzdělávání učitelů základních škol (1959 – 1964)*. 1. vydání Hradec Králové: Historický ústav Filozofické fakulty Univerzity Hradec Králové, 2010, ISBN 978-80-7405-102-9.
- STROGOŇ, Tomáš. *Výchova, vzdelávanie, školství a pedagogické myslenie v období renesančného humanizmu, reformácie a protireformácie*. In: SROGOŇ, Tomáš. *Dejiny školství a pedagogiky*. 2. přepracované a doplněné vydání Bratislava: Slovenské pedagogické nakladateľstvo, 1986.

- ŠTVERÁK, Vladimír. Vývoj výchovy a vzdělání ve feudální společnosti. In: SOMR, Miroslav. *Dějiny školství a pedagogiky*. 1. vydání Praha: Státní pedagogické nakladatelství, n. p., 1987.
- URBÁŠEK, Pavel. Přehled vývoje českého vysokého školství v letech 1961 – 1975. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Kapitoly z dějin univerzitního školství na Moravě v letech 1945 – 1990*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, ISBN 80-244-0594-6.
- URBÁŠEK, Pavel. „Přestavbová“ epizoda vysokého školství. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Kapitoly z dějin univerzitního školství na Moravě v letech 1945 – 1990*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2003, ISBN 80-244-0594-6.
- URBÁŠEK, Pavel. Situace po XX. sjezdu KSSS. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945 – 1969*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, ISBN 978-80-244-2979-3.
- URBÁŠEK, Pavel. Terciální školství ve druhé polovině šedesátých let: koncepce, analýzy a prognózy. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945 – 1969*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, ISBN 978-80-244-2979-3.
- URBÁŠEK, Pavel. Vysokoškolská reforma na sklonku padesátých let. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945 – 1969*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, ISBN 978-80-244-2979-3.
- URBÁŠEK, Pavel. Vysokoškolské učitelé. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945 – 1969*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, ISBN 978-80-244-2979-3.
- URBÁŠEK, Pavel. Vzdělávání učitelů primárního školství v první polovině šedesátých let. In: URBÁŠEK, Pavel a Jiří PULEC, *Vysokoškolský vzdělávací systém v letech 1945 – 1969*. 1. vydání Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012, ISBN 978-80-244-2979-3.
- VACULÍK, Jaroslav. Osudy pedagogických fakult zřízených v roce 1946. In: SKLENÁŘOVÁ, Sylva, *Možnosti a meze výzkumu dějin vysokého školství po roce 1945*. 1. vydání Hradec Králové: Univerzita Hradec Králové, 2010, ISBN 978-80-7435-085-6.

Právní předpisy:

- ČESKO. Zákon č. 111 ze dne 22. dubna 1998 o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1998, částka 39, s. 5388 – 5419. Dostupný také z <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=1998&cz=111>. ISSN 1211-1244.
- ČESKO. Vyhláška MŠMT č. 42 ze dne 10. února 1999 o obsahu žádosti o akreditaci studijního programu. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 16. Dostupná také z <http://www.msmt.cz/vzdelavani/vyhlaska-msmt-c-42-1999-sb-o-obsahu-zadosti-o-akreditaci-studijni-ho-programu>.
- ČESKO. Zákon č. 210 ze dne 21. června 2000, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 64. Dostupný také z <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?sn=y&hledany=210%2F2000&zdroj=sb00210&cd=3&typ=r>.
- ČESKO. Zákon č. 404 ze dne 19. října 2000 o zřízení Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 115. Dostupný také z <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb00404&cd=76&typ=r>.
- ČESKO. Zákon č. 147 ze dne 4. dubna 2001, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění zákona č. 210/2000 Sb., a zákon č. 451/1991 Sb., kterým se stanoví některé další předpoklady pro výkon některých funkcí ve státních orgánech a organizacích České a Slovenské Federativní Republiky, České republiky a Slovenské republiky, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2001, částka 58. Dostupný také z <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?sn=y&hledany=147%2F2001&zdroj=sb01147&cd=76&typ=r>.
- ČESKO. Vyhláška MŠMT č. 343 ze dne 11. července 2002 o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení na vysokých školách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002, částka 124. Dostupná také z <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?sn=y&hledany=343%2F2002&zdroj=sb02343&cd=76&typ=r>.
- ČESKO. Zákon č. 362 ze dne 23. září 2003 o změně zákonů souvisejících s přijetím zákona o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů. In: *Sbírka zákonů*

- České republiky*. 2003, částka 121. Dostupný také z <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb03362&cd=76&typ=r>.
- ČESKO. Zákon č. 96 ze dne 4. února 2004 o podmínkách získávání a uznávání způsobilosti k výkonu nelékařských zdravotnických povolání a k výkonu činností souvisejících s poskytováním zdravotní péče a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o nelékařských zdravotnických povoláních). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 30. Dostupný také z <http://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?o=4&t=128>.
  - ČESKO. Zákon č. 121 ze dne 4. února 2004, kterým se mění zákon č. 20/1966 Sb., o péči o zdraví lidu, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 160/1992 Sb., o zdravotní péči v nestátních zdravotnických zařízeních, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ve znění pozdějších předpisů). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 39. Dostupný také z <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb04121&cd=76&typ=r>.
  - ČESKO. Zákon č. 436 ze dne 24. června 2004, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o zaměstnanosti. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 143. Dostupný také z <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb04436&cd=76&typ=r>.
  - ČESKO. Zákon č. 473 ze dne 22. července 2004, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 161. Dostupný také z <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?zdroj=sb04473&cd=76&typ=r>.
  - ČESKO. Vyhláška č. MŠMT č. 276 ze dne 26. dubna 2004, kterou se mění vyhláška č. 343/2002 Sb., o postupu a podmínkách při zveřejnění průběhu přijímacího řízení na vysokých školách. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 89. Dostupná také z <http://www.sagit.cz/pages/sbirkatxt.asp?cd=76&typ=r&zdroj=sb04276>.
  - ČESKO. Zákon č. 214 ze dne 2. dubna 2004 o zřízení Univerzity obrany. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 72. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-214>.

- ČESKO. Zákon č. 375 ze dne 3. června 2004 o zřízení Vysoké školy polytechnické Jihlava. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2004, částka 123. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-375>.
- ČESKO. Zákon č. 342 ze dne 28. července 2005 o změnách některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o veřejných výzkumných institucích. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 122. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-342>.
- ČESKO. Zákon č. 552 ze dne 20. prosince 2005, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2005, částka 188. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-552>.
- ČESKO. Zákon č. 161 ze dne 16. března 2006, kterým se mění zákon č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 55. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-161>.
- ČESKO. Zákon č. 165 ze dne 16. března 2006, kterým se mění zákon č. 325/1999 Sb., o azylu a o změně zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky, ve znění pozdějších předpisů, (zákon o azylu), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 56. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-165>.
- ČESKO. Zákon č. 310 ze dne 23. května 2006, o nakládání s některými věcmi využitelnými k obranným a bezpečnostním účelům na území České republiky a o změně některých dalších zákonů (zákon o nakládání s bezpečnostním materiálem). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 96. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-310>.
- ČESKO. Zákon č. 624 ze dne 20. prosince 2006, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 196. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-624>.
- ČESKO. Nařízení vlády č. 122 ze dne 1. března 2006, kterým se stanoví minimální výše stipendia v případě tíživé sociální situace studenta. In: *Sbírka zákonů České*

republiky. 2006, částka 42. Dostupné také z http://aplikace.msmt.cz/vysokeskoly/Legislativa/Narizeni_Sb.htm.

- ČESKO. Zákon č. 162 ze dne 17. března 2006 o zřízení Vysoké školy technické a ekonomické v Českých Budějovicích. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2006, částka 55. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-162>.
- ČESKO. Zákon č. 261 ze dne 19. září 2007 o stabilizaci veřejných rozpočtů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2007, částka 85. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2007-261>.
- ČESKO. Zákon č. 296 ze dne 31. října, kterým se mění zákon č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, a některé zákony v souvislosti s jeho přijetím. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2007, částka 97. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2007-296>.
- ČESKO. Zákon č. 189 ze dne 24. dubna, kterým se mění zákon č. 18/2004 Sb., o uznávání odborné kvalifikace a jiné způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2008, částka 59. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2008-189>.
- ČESKO. Zákon č. 110 ze dne 27. března 2009, kterým se mění zákon č. 130/2002 Sb., o podpoře výzkumu a vývoje z veřejných prostředků a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o podpoře výzkumu a vývoje), ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2009, částka 33. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2009-110>.
- ČESKO. Zákon č. 159 ze dne 22. dubna 2010, kterým se mění zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 227/2009 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o základních registrech, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2010, částka 55. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2010-159>.
- ČESKO. Zákon č. 365 ze dne 6. listopadu 2011, kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 128. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-365>.

- ČESKO. Zákon č. 420 ze dne 27. října 2011 o změně některých zákonů v souvislosti s přijetím zákona o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2011, částka 146. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2011-420>.
- ČESKO. Zákon č. 48 ze dne 30. ledna 2013, kterým se mění zákon č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2013, částka 22. Dostupný také z <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2013-48>.

SEZNAM ZKRATEK

s.	strana
ISCED	International Standard Classification of Education (Mezinárodní standardní klasifikace vzdělávání)
např.	například
apod.	a podobně
čl.	článek
odst.	odstavec
ČR	Česká republika
č.	číslo
Sb.	sbírka
resp.	respektive
MŠO	Ministerstvo školství a osvěty
čj.	číslo jednací
tzv.	tak zvaně
SK	Slovenská republika
MŠVU	Ministerstvo školství, věd a umění
MŠ	Ministerstvo školství
KSČ	Komunistická strana Československa
VŠPS	Vysoká škola politická a sociální
ČSR	Československá republika
popř.	popřípadě
ČSSR	Československá socialistická republika
MŠMT	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Alice Navrátilová
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	JUDr. Zdenka Nováková, Ph.D.
Rok obhajoby:	2013

Název práce:	Historický vývoj právní úpravy vysokého školství po roce 1945
Název v angličtině:	Historical development of legal regulation of higher education after 1945
Anotace práce:	Práce se zabývá základní terminologií, která se používá ve vysokém školství a v právní úpravě. Hlavním tématem jsou vysoké školy od roku 1945, jejich právní úprava. Tedy veškeré právní normy, vyhlášky, nařízení, směrnice, které ovlivňovaly chod vysokých škol. Práce mimo jiné uvádí i politické a sociální změny, které měly vliv na vývoj právní úpravy.
Klíčová slova:	Historie, právní norma, vysoké školství, zákon o vysokých školách
Anotace v angličtině:	The work deals with the basic terminology that is used in higher education and legislation. The main theme of the college since 1945, their rules. Thus, all legal norms, decrees, regulations, directives that affect the operation of universities. This thesis also presents the political and social changes that have influenced the development of legislation.
Klíčová slova v angličtině:	History, legal norm, higher education, the Higher Education Act
Přílohy vázané v práci:	žádné
Rozsah práce:	47 stran
Jazyk práce:	Český jazyk